

Підсумки діяльності страхових компаній за 2016 рік

Ринок страхових послуг є другим за рівнем капіталізації серед інших небанківських фінансових ринків. Загальна кількість страхових компаній станом на 31.12.2016 становила 310, у тому числі СК "life"¹ – 39 компаній, СК "non-life" – 271 компаній, (станом на 31.12.2015 – 361 компанія, у тому числі СК "life" – 49 компаній, СК "non-life" – 312 компаній). Кількість страхових компаній має тенденцію до зменшення, так за 2016 рік порівняно з 2015 роком, кількість компаній зменшилася на 51 СК, порівняно з 2014 роком зменшилася на 72 СК.

За 2016 рік частки валових страхових премій та чистих страхових премій у відношенні до ВВП залишились на рівні 2015 року та становили 1,5% та 1,1% відповідно.

У порівнянні з 2015 роком на 5 434,3 млн. грн. (18,3%) збільшився обсяг надходжень валових страхових премій, обсяг чистих страхових премій² збільшився на 4 109,0 млн. грн. (18,4%).

Збільшення валових страхових премій відбулося майже по всіх видах страхування, а саме: автострахування (КАСКО, ОСЦПВ, "Зелена картка") (збільшення валових страхових платежів на 1 405,9 млн. грн. (17,9%)); страхування вантажів та багажу (збільшення валових страхових платежів на 819,2 млн. грн. (23,0%)); страхування майна (збільшення валових страхових платежів на 656,2 млн. грн. (18,8%)); страхування від вогневих ризиків та ризиків стихійних явищ (збільшення валових страхових платежів на 574,3 млн. грн. (29,0%)); страхування життя (збільшення валових страхових платежів на 569,5 млн. грн. (26,0%)); медичне страхування (збільшення валових страхових платежів на 426,3 млн. грн. (22,1%)); страхування від нещасних випадків (збільшення валових страхових платежів на 301,6 млн. грн. (56,3%)); страхування медичних витрат (збільшення валових страхових платежів на 236,3 млн. грн. (48,2%)); страхування кредитів (збільшення валових страхових платежів на 182,3 млн. грн. (52,3%)).

Питома вага чистих страхових премій у валових страхових преміях за 2016 рік дорівнює рівню 2015 року (75,2%).

Протягом аналізованого періоду зменшилась кількість укладених договорів страхування на 22 958,1 тис. одиниць (або на 11,3%), при цьому на 63 686,5 тис. одиниць (або на 63,9%) зменшилась кількість договорів з добровільного страхування, в тому числі: кількість укладених договорів страхування від вогневих ризиків та ризиків стихійних явищ зменшилась на 28 273,1 тис. одиниць (або на 92,7%); кількість укладених договорів страхування майна зменшилась на 27 867,8 тис. одиниць (або на 89,5%);

¹ Скорочення: СК "Life" – страхові компанії, що здійснюють страхування життя, СК "non-Life" – страхові компанії, що здійснюють страхування видів, інших, ніж страхування життя.

² Чисті страхові премії (виплати) – розраховані як валові страхові премії (виплати) за мінусом частки страхових премій (виплат), які сплачуються перестраховикам-резидентам (компенсовані перестраховиками-резидентами).

кількість укладених договорів страхування від нещасних випадків зменшилась на 956,4 тис. одиниць (або на 5,7%). Кількість договорів з обов'язкового страхування зросла на 40 876,9 тис. одиниць (або на 40,4%) за рахунок зростання договорів страхування від нещасних випадків на транспорті на 24 875,9 тис. одиниць (або на 26,7%).

Обсяг валових страхових виплат/відшкодувань у порівнянні з 2015 роком збільшився на 739,0 млн. грн. (9,1%), обсяг чистих страхових виплат збільшився на 958,2 млн. грн. (12,6%). Зростання обсягів валових страхових виплат за 2016 рік мало місце у більшості основних системоутворюючих видах страхування. Збільшилися валові страхові виплати з таких видів страхування, як: страхування кредитів (збільшення валових страхових платежів на 799,1 млн. грн. (264,1%)), автострахування (збільшення валових страхових платежів на 681,1 млн. грн. (21,4%)), страхування вантажів та багажу (збільшення валових страхових платежів на 276,4 млн. грн. (237,5%)), медичне страхування (збільшення валових страхових платежів на 142,9 млн. грн. (11,9%)). Водночас, зменшилися валові страхові виплати зі страхування фінансових ризиків на 467,2 млн. грн. (-33,3%), страхування майна (зменшення валових страхових виплат на 284,4 млн. грн. (-65,5%)), страхування життя (зменшення валових страхових виплат на 73,3 млн. грн. (-14,9%).

Рівень валових виплат у порівнянні з аналогічним періодом 2015 року зменшився на 2,1 в.п. та становив 25,1%. Рівень чистих страхових виплат станом на 31.12.2016 становив 32,3%, що менше на 1,7 в.п. у порівнянні з аналогічним періодом минулого року.

Високий рівень валових та чистих страхових виплат спостерігається з медичного страхування – 56,9% та 58,8%, за видами добровільного особистого страхування – 40,8% та 43,2% відповідно.

Операції вихідного перестрахування за 2016 рік зросли на 27,8% з 9 911,3 млн. грн. до 12 668,7 млн. грн. за рахунок збільшення на 1 325,3 млн. грн. обсягів перестрахування в середині країни та збільшення на 1 432,1 млн. грн. операцій з перестрахування із страховиками-нерезидентами.

Страхові резерви станом на 31.12.2016 зросли на 13,9% у порівнянні з аналогічною датою 2015 року, при цьому технічні резерви – на 14,1%, а резерви зі страхування життя – на 13,6%.

У порівнянні з аналогічною датою 2015 року зменшились такі показники, як загальні активи страховиків (-7,7%); активи, визначені ст. 31 Закону України «Про страхування» для представлення коштів страхових резервів (-3,7%) та обсяг сплачених статутних капіталів (-12,5%).

Основні показники діяльності страхового ринку та його динаміка представлені в таблиці 1.

Таблиця 1

Основні показники діяльності страхового ринку та його динаміка

	2014	2015	2016	Темпи приросту	
				2015/ 2014	2016/ 2015
				%	%
Кількість договорів страхування, укладених протягом звітного періоду, тис. одиниць					
Кількість договорів, крім договорів з обов'язкового страхування від нещасних випадків на транспорті, у тому числі:	35 975,7	109 106,8	61 272,8	203,3	-43,8
- зі страхувальниками-фізичними особами	32 699,4	106 321,2	42 534,6	225,1	-60,0
Кількість договорів з обов'язкового особистого страхування від нещасних випадків на транспорті	98 737,5	93 322,5	118 198,4	-5,5	26,7
Страхова діяльність, млн. грн.					
Валові страхові премії, у тому числі:	26 767,3	29 736,0	35 170,3	11,1	18,3
зі страхування життя	2 159,8	2 186,6	2 756,1	1,2	26,0
Валові страхові виплати, у тому числі:	5 065,4	8 100,5	8 839,5	59,9	9,1
зі страхування життя	239,2	491,6	418,3	105,5	-14,9
Рівень валових виплат, %	18,9%	27,2%	25,1%	-	-
Чисті страхові премії	18 592,8	22 354,9	26 463,9	20,2	18,4
Чисті страхові виплати	4 893,0	7 602,8	8 561,0	55,4	12,6
Рівень чистих виплат, %	26,3%	34,0%	32,3%	-	-
Перестраховування, млн. грн.					
Сплачено на перестраховування, у тому числі:	9 704,2	9 911,3	12 668,7	2,1	27,8
- перестраховикам-резидентам	8 173,7	7 381,1	8 706,4	-9,7	18,0
- перестраховикам-нерезидентам	1 530,5	2 530,2	3 962,3	65,3	56,6
Виплати, компенсовані перестраховиками, у тому числі:	640,9	1 345,8	1 233,2	110,0	-8,4
- перестраховиками-резидентами	172,4	497,7	278,5	188,7	-44,0
- перестраховиками-нерезидентами	468,5	848,1	954,7	81,0	12,6
Отримані страхові премії від перестраховувальників-нерезидентів	12,9	38,1	40,1	195,3	5,2
Виплати, компенсовані перестраховувальникам-нерезидентам	9,9	12,9	14,2	30,3	10,1
Страхові резерви, млн. грн.					
Обсяг сформованих страхових резервів	15 828,0	18 376,3	20 936,7	16,1	13,9
- резерви зі страхування життя	5 306,0	6 889,3	7 828,2	29,8	13,6
- технічні резерви	10 522,0	11 487,0	13 108,5	9,2	14,1
Активи страховиків та статутний капітал, млн. грн.					
Загальні активи страховиків (згідно з формою 1 (П(С)БО 2))	70 261,2	60 729,1	56 075,6	-13,6	-7,7
Активи, визначені ст. 31 Закону України «Про страхування» для представлення коштів страхових резервів	40 530,1	36 418,8	35 071,9	-10,1	-3,7
Обсяг сплачених статутних капіталів	15 120,9	14 474,8	12 661,6	-4,3	-12,5

Кількість страхових компаній

Кількість страхових компаній (СК) станом на 31.12.2016 становила 310, з яких 39 СК зі страхування життя (СК "Life") та 271 СК, що здійснювали види страхування, інші, ніж страхування життя (СК "non-Life"). За 2016 рік кількість страхових компаній зменшилась на 51 СК.

Таблиця 2

Кількість страхових компаній у 2014 – 2016 рр.

Кількість страхових компаній	Станом на 31.12.2014	Станом на 31.12.2015	Зміни у 2016 році		Станом на 31.12.2016
			внесено інформацію	виключено інформацію	
Загальна кількість	382	361	6	57	310
в т.ч. СК "non-Life"	325	312	6	47	271
в т.ч. СК "Life"	57	49	0	10	39

Страхові премії

Валові страхові премії, отримані страховиками при страхуванні та перестраховуванні ризиків від страхувальників та перестраховувальників за 2016 рік, становили **35 170,3 млн. грн.**, з яких:

13 220,0 млн. грн. (37,6%), що надійшли від фізичних осіб;

21 950,3 млн. грн. (62,4%), що надійшли від юридичних осіб.

За 2015 рік загальна (валова) сума страхових премій, отриманих страховиками, становила 29 736,0 млн. грн., з яких:

10 239,5 млн. грн. (34,4%), що надійшли від фізичних осіб;

19 496,5 млн. грн. (65,6%), що надійшли від юридичних осіб.

За 12 місяців 2016 року сума отриманих страховиками валових премій з видів страхування, інших, ніж страхування життя становила **32 414,2 млн. грн.** (або 92,2% від загальної суми страхових премій), а зі страхування життя – **2 756,1 млн. грн.** (або 7,8% від загальної суми страхових премій).

Чисті страхові премії за 2016 рік становили **26 463,9 млн. грн.**, що становить 75,2% від валових страхових премій. Чисті страхові премії за 2015 рік становили 22 354,9 млн. грн., або 75,2% від валових страхових премій.

Обсяги валових страхових премій за 2016 рік збільшились порівняно з 2015 роком на 18,3%, з 2014 роком зросли на 31,4%. Найбільший ріст валових страхових премій відбувся у IV кварталі 2016 року на 21,2% порівняно з III кварталом 2016 року.

Чисті страхові премії збільшилися на 18,4% порівняно з 2015 роком, та на 42,3% порівняно з 2014 роком.

Концентрація страхового ринку за надходженнями валових страхових премій станом на 31.12.2016 представлена в таблиці 3.

Рис. 1. Динаміка страхових премій за 2014 – 2016 рр. (млн. грн.)

Таблиця 3

Концентрація страхового ринку за 2016 рік

Перші (Тор)	страхування "Life"		страхування "non-Life"		
	Надходження премій (млн. грн.)	Частка на ринку, %	Надходження премій (млн. грн.)	Частка на ринку, %	Кількість СК, які більше 50% страхових премій отримали від перестраховувальників
Тор 3	1 186,5	43,0	6 140,8	18,9	3
Тор 10	2 465,2	89,4	14 470,8	44,6	4
Тор 20	2 741,2	99,5	20 322,2	62,7	5
Тор 50	2 756,1	100,0	27 855,6	85,9	9
Тор 100	х	х	31 417,7	96,9	11
Тор 200	х	х	32 395,0	99,9	15
Всього по ринку	2 756,1	100,0	32 414,2	100,0	21

Можна констатувати, що незважаючи на значну кількість компаній, фактично на страховому ринку основну частку валових страхових премій – 99,9% – акумулюють 200 СК "non-Life" (73,8% всіх СК "non-Life") та 99,5% – 20 СК "Life" (51,3% всіх СК "Life").

По ринку страхування життя Індекс Герфіндаля – Гіршмана (ННІ) склав 1 079,59 (у 2015 році – 982,98), по ринку ризикових видів страхування становив 280,74 (у 2015 році – 232,72). В цілому по страховому ринку Індекс Герфіндаля – Гіршмана склав 245,09 (у 2015 році – 205,07).

Дані свідчать, що на ринку видів страхування інших, ніж страхування життя, спостерігається значний рівень конкуренції (ННІ в 4 рази менше 1000), в той час як на ринку страхування життя наявна помірна монополізація.

Страхові премії за видами страхування за 2015–2016 рр. (обсяги, структура та темпи приросту) наведено в таблиці 4 та на рис. 2, 3, 4.

Таблиця 4

Страхові премії за видами страхування за 2015 – 2016 рр. (обсяги, структура та темпи приросту)

Види страхування	Страхові премії, млн. грн.				Структура страхових премій				Темпи приросту страхових премій	
	Валові		Чисті		Структура валових страхових премій		Структура чистих страхових премій		валових премій	чистих премій
	2015	2016	2015	2016	2015	2016	2015	2016	2016/2015	
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
Страхування життя	2 186,6	2 756,1	2 186,6	2 754,1	7,4%	7,8%	9,8%	10,4%	26,0%	26,0%
Види страхування, інші, ніж страхування життя, у тому числі:	27 549,4	32 414,2	20 168,3	23 709,7	92,6%	92,2%	90,2%	89,6%	17,7%	17,6%
Добровільне особисте страхування	3 224,9	4 212,2	3 039,7	3 969,2	10,8%	12,0%	13,6%	15,0%	30,6%	30,6%
Добровільне майнове страхування	17 111,3	20 221,5	10 944,3	12 811,0	57,5%	57,5%	49,0%	48,4%	18,2%	17,1%
- в тому числі страхування фінансових ризиків	3 598,6	3 596,7	2 172,9	1 985,4	12,1%	10,2%	9,7%	7,5%	-0,1%	-8,6%
Добровільне страхування відповідальності	2 290,8	2 336,2	1 608,9	1 669,6	7,7%	6,6%	7,2%	6,3%	2,0%	3,8%
Недержавне обов'язкове страхування	4 922,4	5 644,3	4 575,4	5 259,9	16,6%	16,0%	20,5%	19,9%	14,7%	15,0%
- в тому числі страхування цивільної відповідальності власників транспортних засобів	4 044,2	4 673,5	3 742,0	4 347,7	13,6%	13,3%	16,7%	16,4%	15,6%	16,2%
Державне обов'язкове страхування	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%
ВСЬОГО (всі види страхування)	29 736,0	35 170,3	22 354,9	26 463,8	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	18,3%	18,4%

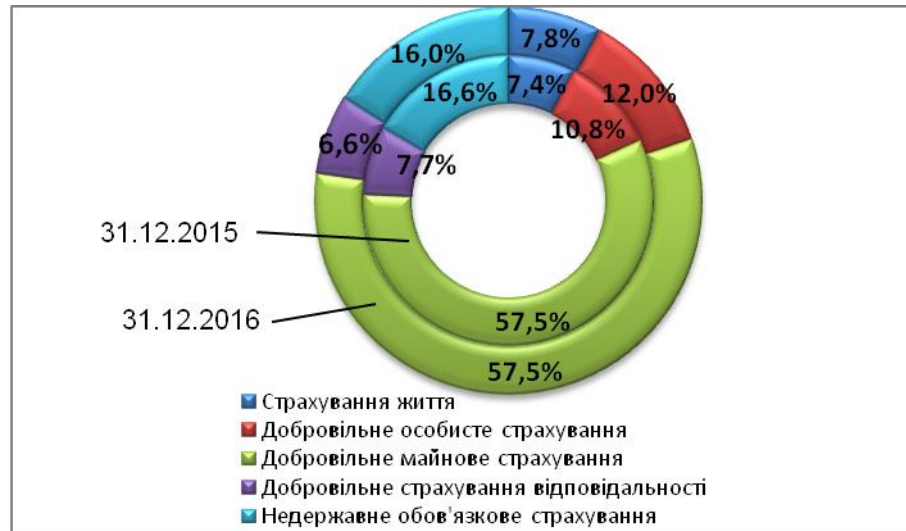

Рис. 2. Структура валових страхових премій станом на 31.12.2015 та 31.12.2016

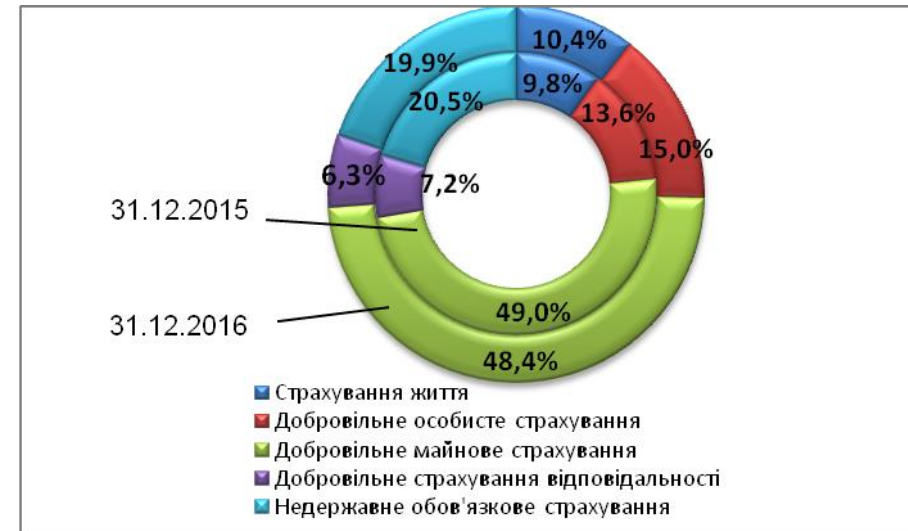

Рис. 3. Структура чистих страхових премій станом на 31.12.2015 та 31.12.2016

Структура валових та чистих страхових премій за 2015-2016 рр. представлена в таблиці 5.

Таблиця 5

Структура валових та чистих страхових премій за 2015-2016 рр.

Види страхування	Страхові премії, млн. грн.				Темпи приросту страхових премій, %	
	Валові	Чисті	Валові	Чисті	валових премій	чистих премій
	2015		2016		2016/2015	
Автострахування (КАСКО, ОСЦПВ, "Зелена картка")	7 871,6	7 322,4	9 277,5	8 653,0	17,9	18,2
Страхування вантажів та багажу	3 555,4	1 255,4	4 374,6	1 264,2	23,0	0,7
Страхування майна	3 486,2	2 188,1	4 142,4	2 633,3	18,8	20,3
Страхування фінансових ризиків	3 598,6	2 172,9	3 596,7	1 985,4	-0,1	-8,6
Страхування життя	2 186,6	2 186,6	2 756,1	2 754,1	26,0	26,0
Страхування від вогневих ризиків та ризиків стихійних явищ	1 977,6	1 292,1	2 551,9	1 782,1	29,0	37,9
Медичне страхування (безперервне страхування здоров'я)	1 929,2	1 862,1	2 355,5	2 280,2	22,1	22,5
Страхування відповідальності перед третіми особами	2 059,6	1 391,5	2 093,9	1 430,6	1,7	2,8
Страхування від нещасних випадків	535,5	442,7	837,1	727,2	56,3	64,3
Страхування медичних витрат	490,7	469,2	727,0	671,3	48,2	43,1
Страхування кредитів	348,7	200,2	531,0	505,7	52,3	152,6
Авіаційне страхування	449,0	426,9	501,1	482,7	11,6	13,1
Страхування від нещасних випадків на транспорті	73,5	71,2	85,4	75,7	16,2	6,3
Інші види страхування	1 173,8	1 073,4	1 340,1	1 218,3	14,2	13,5
Всього	29 736,0	22 354,9	35 170,3	26 463,8	18,3	18,4

Приріст чистих страхових премій за 2016 рік (+18,4%) відбувся по більшості видів страхування, зокрема за рахунок суттєвого збільшення надходжень платежів з автострахування (+18,2%), страхування життя (+26,0%), страхування від вогневих ризиків та ризиків стихійних явищ (+37,9%), страхування майна (+20,3%), медичного страхування (+22,5%), страхування кредитів (+152,6%), страхування від нещасних випадків (+64,3%), страхування

медичних витрат (+43,1%). Водночас, спад чистих страхових премій спостерігався зі страхування фінансових ризиків (-8,6%).

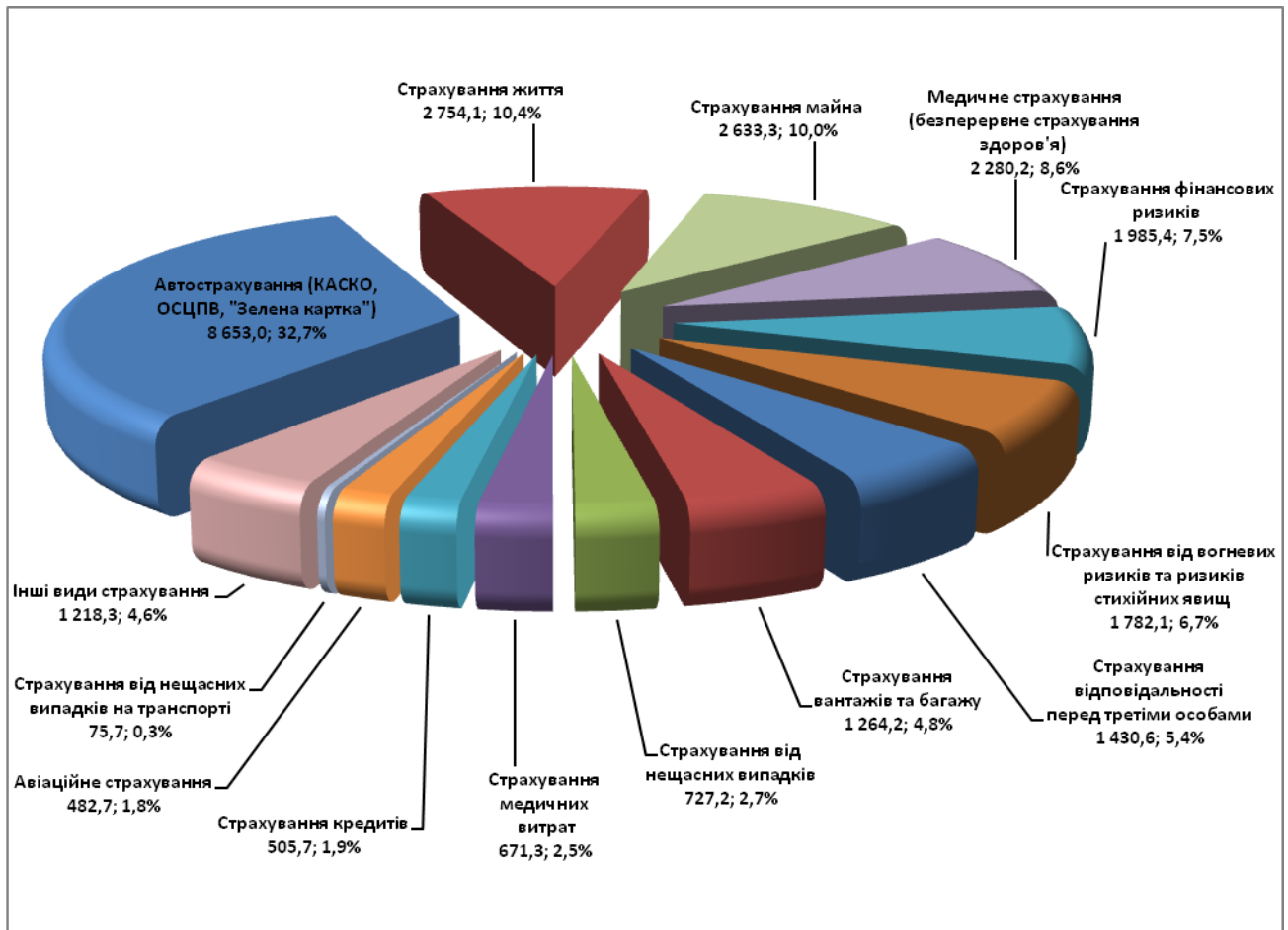

Рис. 4. Структура чистих страхових премій за видами страхування станом на 31.12.2016 (млн. грн.)

У структурі страхових премій за мінусом частки страхових премій, сплачених перестраховикам-резидентам, за видами страхування станом на 31.12.2016 найбільша питома вага належить таким видам страхування, як: автострахування (КАСКО, ОСЦПВ, «Зелена картка») – 8 653,0 млн. грн. (або 32,7%) (станом на 31.12.2015 даний показник становив 7 322,4 млн. грн. (або 32,8%)); страхування життя – 2 754,1 млн. грн. (або 10,4%) (станом на 31.12.2015 – 2 186,6 млн. грн. (або 9,8%)); страхування майна – 2 633,3 млн. грн. (10,0%) (станом на 31.12.2015 даний показник становив 2 188,1 млн. грн. (або 9,8%)); медичне страхування (безперервне страхування здоров'я) – 2 280,2 млн. грн. (або 8,6%) (станом на 31.12.2015 – 1 862,1 млн. грн. (або 8,3%)); страхування фінансових ризиків – 1 985,4 млн. грн. (або 7,5%) (станом на 31.12.2015 – 2 172,9 млн. грн. (або 9,7%)); страхування від вогневих ризиків та ризиків стихійних явищ – 1 782,1 млн. грн. (або 6,7%) (станом на 31.12.2015 – 1 292,1 млн. грн. (або 5,8%)); страхування відповідальності перед третіми особами – 1 430,6 млн. грн. (або 5,4%) (станом на 31.12.2015 – 1 391,5 млн. грн. (або 6,2%)); страхування вантажів та багажу – 1 264,2 млн. грн. (або 4,8%) (станом на 31.12.2015 – 1 255,4 млн. грн. (або 5,6%)).

Перерозподіл у структурі чистих страхових премій станом на 31.12.2016 порівняно з аналогічним періодом 2015 року відбувся на користь таких видів страхування, як: страхування від вогневих ризиків та ризиків стихійних явищ (з 5,8% до 6,7%), страхування кредитів (з 0,9% до 1,9%), страхування від нещасних випадків (з 2,0% до 2,7%), страхування життя (з 9,8% до 10,4%), страхування медичних витрат (з 2,1% до 2,5%). При цьому, у структурі чистих страхових премій відбулося зменшення з наступних видів страхування: страхування фінансових ризиків (з 9,7% до 7,5%), страхування відповідальності перед третіми особами (6,2% до 5,4%), страхування вантажів та багажу (з 5,6% до 4,8%).

Страхові виплати/відшкодування

Розмір валових страхових виплат за 2016 рік становив **8 839,5 млн. грн.**, у тому числі з видів страхування, інших, ніж страхування життя – **8 421,2 млн. грн.** (або 95,3%), зі страхування життя – **418,3 млн. грн.** (або 4,7%).

Валові страхові виплати за 2016 рік збільшилися на 9,1% (до 8 839,5 млн. грн.) порівняно з аналогічним періодом 2015 року, чисті страхові виплати збільшилися на 12,6% і становили 8 561,0 млн. грн.

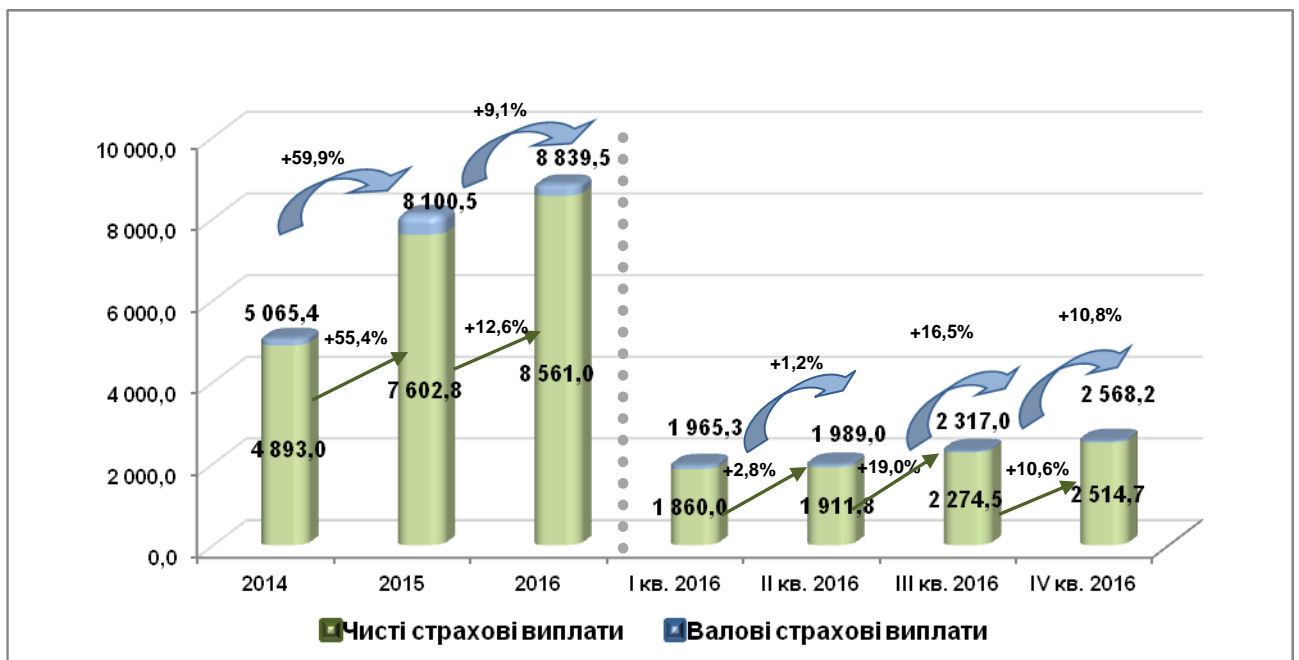

Рис. 5. Динаміка страхових виплат за 2014 – 2016 рр. (млн. грн.)

Страхові виплати в розрізі видів страхування за 2015 – 2016 рр. (обсяги, структура та темпи приросту) наведено в таблиці 6 та на рис. 6, 7, 8.

Структура валових та чистих страхових виплат за 2015-2016 рр. представлена в таблиці 7.

Таблиця 6

Страхові виплати за видами страхування за 2015 – 2016 рр. (обсяги, структура та темпи приросту)

Види страхування	Страхові виплати, млн. грн.				Структура страхових виплат				Темпи приросту страхових виплат	
	Валові		Чисті		Структура валових виплат		Структура чистих виплат		Валових виплат	Чистих виплат
	2015	2016	2015	2016	2015	2016	2015	2016	2016/2015	
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
Страхування життя	491,6	418,3	491,6	418,3	6,1%	4,7%	6,5%	4,9%	-14,9%	-14,9%
Види страхування, інші, ніж страхування життя, у тому числі:	7 608,9	8 421,2	7 111,2	8 142,7	93,9%	95,3%	93,5%	95,1%	10,7%	14,5%
Добровільне особисте страхування	1 488,8	1 718,3	1 487,4	1 715,6	18,4%	19,4%	19,6%	20,0%	15,4%	15,3%
Добровільне майнове страхування	4 188,1	4 731,7	4 002,3	4 581,7	51,7%	53,5%	52,6%	53,5%	13,0%	14,5%
- в тому числі страхування фінансових ризиків	1 402,6	935,4	1 257,3	822,8	17,3%	10,6%	16,5%	9,6%	-33,3%	-34,6%
Добровільне страхування відповідальності	516,5	88,1	287,9	87,5	6,4%	1,0%	3,8%	1,0%	-82,9%	-69,6%
Недержавне обов'язкове страхування	1 415,5	1 883,1	1 333,6	1 757,9	17,5%	21,3%	17,5%	20,5%	33,0%	31,8%
- в тому числі страхування цивільної відповідальності власників транспортних засобів	1 383,5	1 818,2	1 301,5	1 693,4	17,1%	20,6%	17,1%	19,8%	31,4%	30,1%
Державне обов'язкове страхування	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%
ВСЬОГО (всі види страхування)	8 100,5	8 839,5	7 602,8	8 561,0	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	9,1%	12,6%

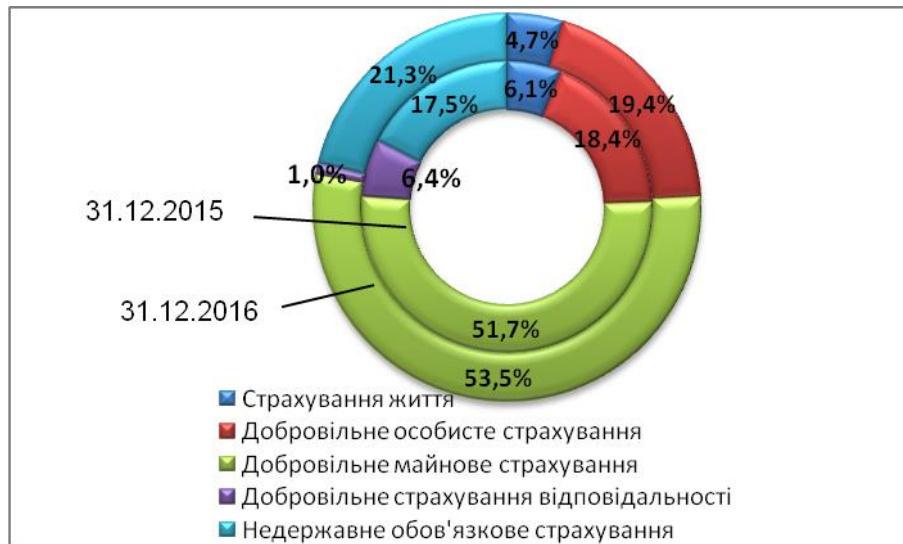

Рис. 6. Структура валових страхових виплат станом на 31.12.2015 та 31.12.2016

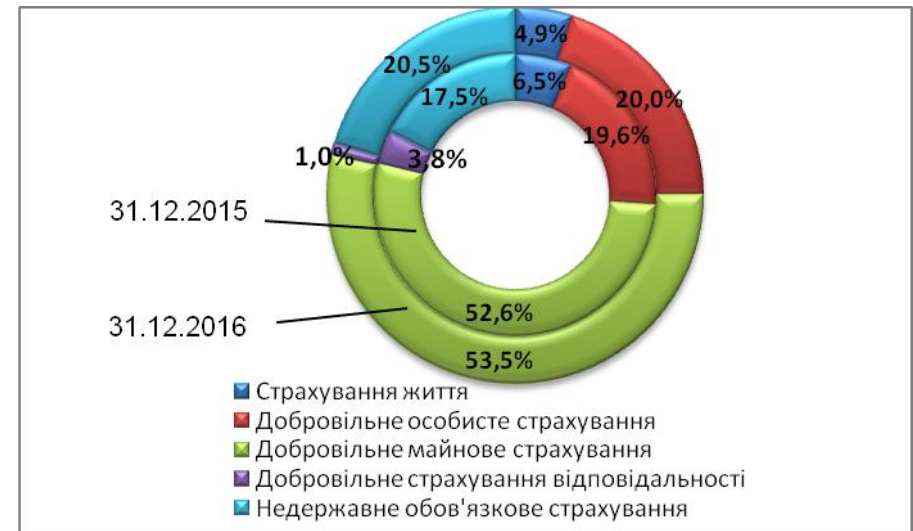

Рис. 7. Структура чистих страхових виплат станом на 31.12.2015 та 31.12.2016

Структура валових та чистих страхових виплат за 2015-2016 рр.

Види страхування	Страхові виплати, млн. грн.				Темпи приросту страхових виплат, %	
	Валові	Чисті	Валові	Чисті	валових виплат	чистих виплат
	2015		2016		2016/2015	
Автострахування (КАСКО, ОСЦПВ, "Зелена картка")	3 187,2	3 077,6	3 868,3	3 707,5	21,4	20,5
Медичне страхування (безперервне страхування здоров'я)	1 198,5	1 197,8	1 341,4	1 339,9	11,9	11,9
Страхування кредитів	302,6	302,6	1 101,7	1 101,7	264,1	264,1
Страхування фінансових ризиків	1 402,6	1 257,3	935,4	822,8	-33,3	-34,6
Страхування життя	491,6	491,6	418,3	418,3	-14,9	-14,9
Страхування вантажів та багажу	116,4	114,7	392,8	392,5	237,5	242,2
Страхування медичних витрат	169,2	169,1	216,8	216,1	28,1	27,8
Страхування майна	434,1	429,3	149,7	149,4	-65,5	-65,2
Страхування від вогневих ризиків та ризиків стихійних явищ	109,8	106,4	81,9	81,4	-25,4	-23,5
Інші види страхування	688,5	456,4	333,2	331,4	-51,6	-27,4
Всього	8 100,5	7 602,8	8 839,5	8 561,0	9,1	12,6

Збільшення чистих страхових виплат за 2016 рік (+12,6%) відбулося за рахунок суттєвого збільшення чистих страхових виплат за договорами страхування кредитів на 799,1 млн. грн., автострахування – 629,9 млн. грн., страхування вантажів та багажу – 277,8 млн. грн. та медичне страхування (безперервне страхування здоров'я) – 142,1 млн. грн.

Структуру страхових виплат (відшкодувань) за мінусом частки страхових виплат, компенсованих перестраховиками-резидентами, за видами страхування станом на 31.12.2016 зображено на рис. 8.

У структурі чистих страхових виплат станом на 31.12.2015 найбільша питома вага страхових виплат припадає на такі види страхування, як: автострахування (КАСКО, ОСЦПВ, «Зелена картка») – 3 707,5 млн. грн. (або 43,3%) (станом на 31.12.2015 даний показник становив 3 077,6 млн. грн. (або 40,5%)); медичне страхування (безперервне страхування здоров'я) становить 1 339,9 млн. грн. (або 15,7%) (станом на 31.12.2015 – 1 197,8 млн. грн. (або 15,8%)); страхування кредитів – 1 101,7 млн. грн. (або

12,9%) (станом на 31.12.2015 – 302,6 млн. грн. (або 4,0%)); страхування фінансових ризиків – 822,8 млн. грн. (або 9,6%) (станом на 31.12.2015 – 1 257,3 млн. грн. (або 16,5%)); страхування життя – 418,3 млн. грн. (або 4,9%) (станом на 31.12.2015 – 491,6 млн. грн. (або 6,5%)); страхування вантажів та багажу – 392,5 млн. грн. (або 4,6%) (станом на 31.12.2015 даний показник становив 114,7 млн. грн. (або 1,5%)).

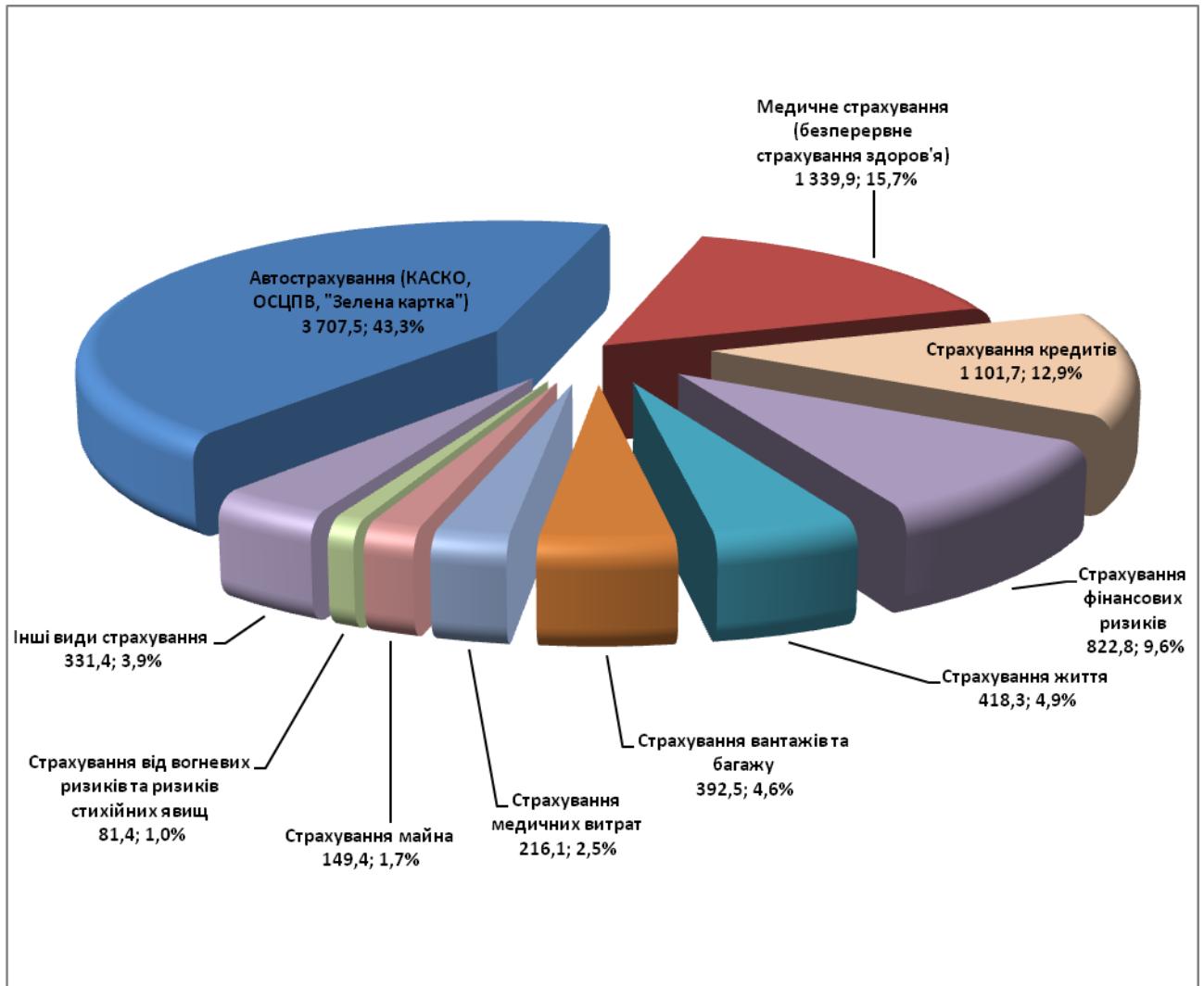

Рис. 8. Структура чистих страхових виплат за видами страхування станом на 31.12.2016

Структура чистих страхових виплат станом на 31.12.2016 перерозподілилася на користь страхування кредитів (з 4,0% до 12,9%), страхування вантажів та багажу (з 1,5% до 4,6%), автострахування (з 40,5% до 43,3%) за рахунок зменшення частки страхування фінансових ризиків (з 16,5% до 9,6%), страхування майна (з 5,6% до 1,7%), страхування життя (з 6,5% до 4,9%).

Рівень страхових виплат за видами страхування

Рівень валових страхових виплат (відношення валових страхових виплат до валових страхових премій) станом на 31.12.2016 становив 25,1% (таблиця 8).

Високий рівень валових страхових виплат (більше за загальний по ринку) спостерігався за такими видами страхування: з медичного страхування – 56,9% (станом на 31.12.2015 – 62,1%), добровільного особистого страхування – 40,8% (станом на 31.12.2015 – 46,2%), обов'язкового страхування цивільної відповідальності власників транспортних засобів – 38,9% (станом на 31.12.2015 – 34,2%), недержавне обов'язкове страхування – 33,4% (станом на 31.12.2015 – 28,8%), страхування фінансових ризиків – 26,0% (станом на 31.12.2015 – 39,0%).

Таблиця 8

Рівень страхових виплат за видами страхування

Види страхування	Рівень страхових виплат			
	валових виплат		чистих виплат	
	Станом на 31.12.2015	Станом на 31.12.2016	Станом на 31.12.2015	Станом на 31.12.2016
Страхування життя	22,5%	15,2%	22,5%	15,2%
Види страхування, інші, ніж страхування життя, у тому числі:	27,6%	26,0%	35,3%	34,3%
Добровільне особисте страхування	46,2%	40,8%	48,9%	43,2%
Добровільне майнове страхування	24,5%	23,4%	36,6%	35,8%
- в тому числі страхування фінансових ризиків	39,0%	26,0%	57,9%	41,4%
Добровільне страхування відповідальності	22,5%	3,8%	17,9%	5,2%
Недержавне обов'язкове страхування	28,8%	33,4%	29,1%	33,4%
- в тому числі страхування цивільної відповідальності власників транспортних засобів	34,2%	38,9%	34,8%	38,9%
ВСЬОГО (всі види страхування)	27,2%	25,1%	34,0%	32,3%

Рівень чистих страхових виплат (відношення чистих страхових виплат до чистих страхових премій) станом на 31.12.2016 становив 32,3% (станом на 31.12.2015 – 34,0%). Високий рівень чистих страхових виплат станом на 31.12.2016 спостерігався за видами добровільного особистого страхування –

43,2%, з обов'язкового страхування цивільної відповідальності власників транспортних засобів – 38,9%, за видами добровільного майнового страхування – 35,8% (в тому числі зі страхування фінансових ризиків – 41,4%).

Рівень чистих страхових виплат та чисті страхові виплати за видами страхування за 2016 рік в порівнянні з 2015 роком наведено у таблиці 9.

Таблиця 9

Рівень чистих страхових виплат та чисті страхові виплати за видами страхування за 2015 –2016 рр.

Види страхування	Чисті страхові виплати (млн. грн.)		Рівень чистих страхових виплат	
	2015	2016	Станом на 31.12.2015	Станом на 31.12.2016
Страхування кредитів	302,6	1101,7	151,1%	217,8%
Медичне страхування (безперервне страхування здоров'я)	1 197,80	1339,9	64,3%	58,8%
Страхування наземного транспорту ("КАСКО")	1 776,10	2014,1	49,6%	46,8%
Обов'язкове страхування цивільно-правової відповідальності власників транспортних засобів (ОСЦПВ)	1 100,90	1406,9	37,9%	41,8%
Страхування фінансових ризиків	1 257,30	822,7	57,9%	41,4%
Страхування медичних витрат	169,1	216,1	36,0%	32,2%
Страхування вантажів та багажу	114,6	392,5	9,1%	31,0%
Обов'язкове страхування цивільної відповідальності власників транспортних засобів (за міжнародними договорами) "Зелена картка"	200,6	286,6	24,0%	29,2%
Страхування життя	491,6	418,3	22,5%	15,2%
Страхування здоров'я на випадок хвороби	47,4	23,7	17,8%	8,2%
Страхування майна	429,3	149,4	19,6%	5,7%
Авіаційне страхування	22,6	26,1	5,3%	5,4%
Страхування від вогневих ризиків та ризиків стихійних явищ	106,4	81,4	8,2%	4,6%
Інші види страхування	386,3	281,6	14,2%	8,9%

Рівень чистих страхових виплат із страхування кредитів станом на 31.12.2016 збільшився на 66,7 в.п. до рівня 217,8%; рівень чистих страхових виплат зі страхування наземного транспорту (КАСКО) зменшився на 2,8 в. п. до рівня 46,8%; рівень чистих страхових виплат з обов'язкового страхування цивільно-правової відповідальності власників наземних транспортних засобів (ОСЦПВ) збільшився на 3,9 в.п. до рівня 41,8%; рівень чистих страхових виплат із страхування фінансових ризиків зменшився на 16,5 в.п. до рівня 41,4%; рівень чистих страхових виплат зі страхування медичних витрат

зменшився на 3,8 в.п. до рівня 32,2%; рівень чистих страхових виплат зі страхування вантажів та багажу збільшився на 21,9 в.п. до рівня 31,0%; рівень чистих страхових виплат зі страхування цивільної відповідальності власників транспортних засобів («Зелена картка») збільшився на 5,2 в.п. до рівня 29,2%; рівень чистих страхових виплат із страхування життя зменшився на 7,3 в.п. до рівня 15,2%; рівень чистих страхових виплат із страхування здоров'я на випадок хвороби зменшився на 9,6 в.п. до рівня 8,2%, рівень чистих страхових виплат із страхування майна зменшився на 13,9 в.п. до рівня 5,7%. Досить високим залишається рівень чистих виплат з медичного страхування (58,8%).

Страхування фізичних осіб

Від страховальників-фізичних осіб за 2016 рік надійшло **13 220,0 млн. грн.** валових страхових премій, що на 29,1% більше, ніж за 2015 рік. За результатами 2015 року продовжується тенденція щодо збільшення обсягу страхових виплат фізичним особам.

Структура валових страхових премій, які надійшли від фізичних осіб за 2016 рік:

10 583,1 млн. грн. – за видами страхування, іншими, ніж страхування життя (на 29,5% більше, ніж за 2015 рік);

2 636,9 млн. грн. – за видом страхування життя (на 27,6% більше, ніж за 2015 рік).

Страхові виплати страховальникам-фізичним особам за 2016 рік становили **3 796,9 млн. грн.** (43,0% від загальних валових виплат), що на 18,7% більше, ніж за відповідний період 2015 року.

Рівень страхових виплат фізичним особам (відношення страхових виплат до страхових премій) станом на 31.12.2016 становив 28,7%, що на 2,5 в. п. менше порівняно зі станом на 31.12.2015 (див. рис. 9).

Рис. 9. Динаміка страхових платежів, виплат та рівня страхових виплат у секторі страхування фізичних осіб за 2014 – 2016 рр. (млн. грн.)

Структура страхових платежів та страхових виплат при страхуванні фізичних осіб станом на 31.12.2016 має такий вигляд:

– від страхування цивільно-правової відповідальності власників наземних транспортних засобів (ОСЦПВ) надійшло **2 872,1 млн. грн.** (або **21,7%** всіх страхових премій від громадян), що на 397,3 млн. грн. (або на 16,1%) більше в порівнянні з відповідною датою 2015 року; від страхування життя надійшло **2 636,9 млн. грн.** (або **19,9%** всіх страхових премій від громадян), що на 569,8 млн. грн. (або на 27,6%) більше в порівнянні з відповідною датою 2015 року; **18,6%** всіх страхових премій від громадян становили премії від страхування наземного транспорту (КАСКО) – **2 459,4 млн. грн.**, що на 367,3 млн. грн. (або на 17,6%) більше в порівнянні з відповідною датою 2015 року; від медичного страхування (безперервне страхування здоров'я) – **948,1 млн. грн.** (або **7,2%** всіх страхових премій від громадян), що на 171,9 млн. грн. (або на 22,1%) більше в порівнянні з відповідною датою 2015 року; від страхування від нещасних випадків – **709,2 млн. грн.** (або **5,4%** всіх страхових премій від громадян), що на 306,5 млн. грн. (або на 76,1%) більше в порівнянні з відповідною датою 2015 року;

– основна частина страхових виплат (**30,7%**) здійснена за договорами страхування цивільно-правової відповідальності власників наземних транспортних засобів (ОСЦПВ) – **1 165,5 млн. грн.**, що на 301,2 млн. грн. (або на 34,8%) більше в порівнянні з відповідною датою 2015 року; **29,7%** страхових виплат здійснено за договорами страхування наземного транспорту (КАСКО) і становить **1 128,3 млн. грн.**, що на 107,4 млн. грн. (або на 10,5%) більше в порівнянні з відповідною датою 2015 року; за медичним страхуванням (безперервне страхування здоров'я) фізичним особам було виплачено **597,4 млн. грн.** (або **15,7%** від загального розміру страхових виплат/відшкодувань страхувальникам-фізичним особам), що на 92,8 млн. грн. (або на 18,4%) більше в порівнянні з відповідною датою 2015 року.

Рівень страхових виплат за договорами страхування наземного транспорту (КАСКО), укладеними зі страхувальниками – фізичними особами, станом на 31.12.2016 становив 45,9%, за договорами страхування цивільно-правової відповідальності власників наземних транспортних засобів (ОСЦПВ) – 40,6%, за медичним страхуванням – 63,0%.

Кількість укладених договорів страхування з фізичними особами за підсумками 2016 року зазнала, зокрема, таких змін:

– кількість укладених договорів страхування від нещасних випадків на транспорті збільшилася на 86 713,2 тис. одиниць (до 93 770,4 тис. одиниць) у порівнянні з відповідним показником станом на 31.12.2015;

– кількість укладених договорів страхування життя зменшилася на 240,9 тис. одиниць (до 846,4 тис. одиниць), в порівнянні з відповідним показником станом на 31.12.2015;

– кількість укладених договорів страхування від нещасних випадків зменшилась на 970,7 тис. одиниць (до 15 444,3 тис. одиниць) у порівнянні з відповідним показником станом на 31.12.2015;

– кількість укладених договорів страхування фінансових ризиків зменшилась на 3 564,9 тис. одиниць (до 4 559,5 тис. одиниць) у порівнянні з відповідним показником станом на 31.12.2015;

– кількість укладених договорів страхування майна зменшилась на 27 745,1 тис. одиниць (до 3 167,2 тис. одиниць) у порівнянні з відповідним показником станом на 31.12.2015;

– кількість укладених договорів страхування від вогневих ризиків та ризиків стихійних явищ зменшилася на 28 146,0 тис. одиниць (до 2 168,4 тис. одиниць), у порівнянні з відповідним показником станом на 31.12.2015.

Основні показники автострахування

Динаміка основних показників страхування автотранспорту – страхування наземного транспорту (КАСКО), страхування цивільно-правової відповідальності власників наземних транспортних засобів за внутрішніми договорами (ОСЦПВ) та за міжнародними договорами ("Зелена картка") – наведена в таблиці 10.

Таблиця 10

Динаміка основних показників автострахування за 2015–2016 рр.

Показник Вид страхування	Валові страхові премії		Валові страхові виплати		Рівень валових страхових виплат		Темпи приросту	
	2015	2016	2015	2016	Станом на 31.12.2015	Станом на 31.12.2016	Валові страхові премії	Валові страхові виплати
	млн. грн.				%		2016/ 2015	
Страхування наземного транспорту (КАСКО)	3 827,4	4 604,0	1 803,7	2 050,1	47,1	44,5	20,3	13,7
Обов'язкове страхування цивільно-правової відповідальності власників наземних транспортних засобів (ОСЦПВ)	3 028,5	3 468,1	1 101,5	1 407,3	36,4	40,6	14,5	27,8
Обов'язкове страхування цивільно-правової відповідальності власників наземних транспортних засобів (за міжнародними договорами) "Зелена картка"	1 015,7	1 205,4	282,0	410,9	27,8	34,1	18,7	45,7
Всього	7 871,6	9 277,5	3 187,2	3 868,3	40,5	41,7	17,9	21,4

Згідно з даними таблиці 10, за 2016 рік обсяг валових страхових премій з автострахування (КАСКО, ОСЦПВ, «Зелена картка») збільшився на 17,9%, обсяг валових страхових виплат зріс на 21,4%. При цьому частка валових страхових премій та валових страхових виплат страхування цивільно-правової відповідальності власників наземних транспортних засобів (ОСЦПВ) в автострахуванні становить 37,4% та 36,4% (відповідно).

Надходження валових страхових премій при страхуванні наземного транспорту (КАСКО) за 2016 рік збільшилося на **20,3%** у порівнянні з 2015 роком і становило **4 604,0 млн. грн.**, при страхуванні цивільно-правової відповідальності власників наземних транспортних засобів (ОСЦПВ) обсяг валових страхових премій збільшився на **14,5%** і становив **3 468,1 млн. грн.**

Обсяг валових страхових виплат при страхуванні наземного транспорту (КАСКО) за 2016 рік становив **2 050,1 млн. грн.**, що на **13,7%** більше, ніж за 2015 рік; обсяг валових страхових виплат при страхуванні цивільно-правової відповідальності власників наземних транспортних засобів (ОСЦПВ) становив **1 407,3 млн. грн.**, що на **27,8%** більше, ніж за 2015 рік.

Структура валових страхових платежів та валових страхових виплат у секторі автострахування представлена на рисунках 10, 11.

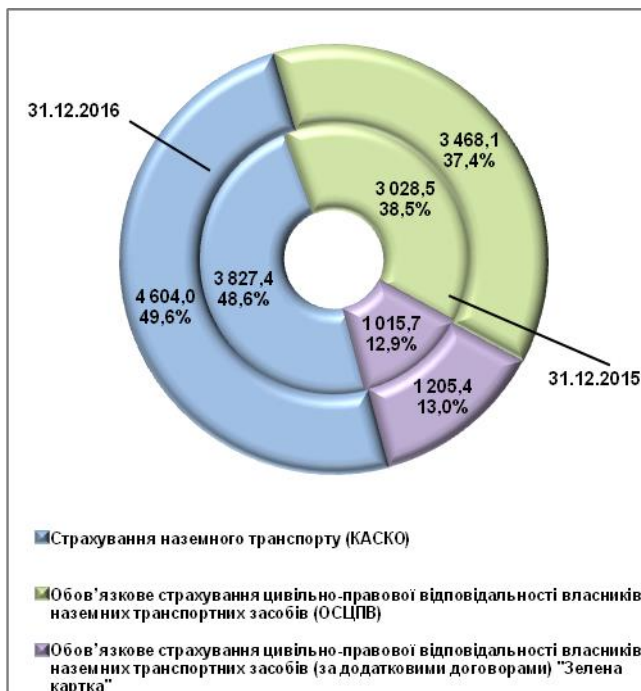

Рис. 10. Структура страхових премій у секторі автострахування станом на 31.12.2015 та 31.12.2016 (млн. грн.)

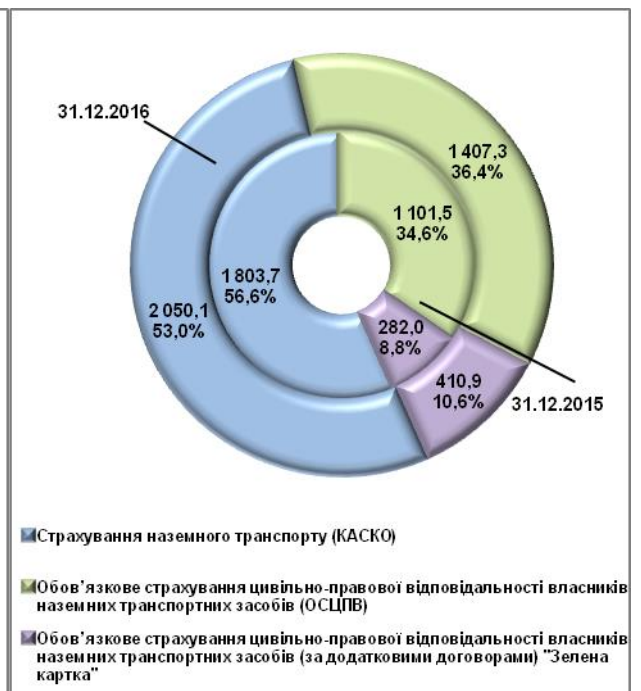

Рис. 11. Структура страхових виплат у секторі автострахування станом на 31.12.2015 та 31.12.2016 (млн. грн.)

За 2016 рік на 239,9 тис. одиниць (або на 3,5%) збільшилася кількість укладених договорів страхування цивільно-правової відповідальності власників наземних транспортних засобів (ОСЦПВ) – до 7 029,9 тис. одиниць.

Рівень валових страхових виплат зі страхування наземного транспорту (КАСКО) станом на 31.12.2016 становив 44,5% (станом на 31.12.2015 – 47,1%), при страхуванні цивільно-правової відповідальності власників наземних транспортних засобів (ОСЦПВ) – 40,6% (станом на 31.12.2015 – 36,4%).

За підсумками 2016 року:

– при страхуванні наземного транспорту (КАСКО) обсяг чистих страхових премій становив **4 305,3 млн. грн.**, при страхуванні цивільно-правової відповідальності власників наземних транспортних засобів (ОСЦПВ) – **3 366,2 млн. грн.**;

– при страхуванні наземного транспорту (КАСКО) обсяг чистих страхових виплат становив **2 014,1 млн. грн.**, при страхуванні цивільно-правової відповідальності власників наземних транспортних засобів (ОСЦПВ) – **1 406,9 млн. грн.**

Страхування життя

Валові страхові платежі (премії, внески) при страхуванні життя за 2016 рік становили **2 756,1 млн. грн.**, що на **26,0%** більше, ніж за 2015 рік (станом на 31.12.2015 – 2 186,6 млн. грн.).

Структура надходжень валових страхових платежів (премій, внесків) станом на 31.12.2016 має такий вигляд:

2 636,9 млн. грн. (або 95,7%), що надійшли від фізичних осіб;

119,2 млн. грн. (або 4,3%), що надійшли від юридичних осіб.

За 2016 рік зменшилася кількість застрахованих фізичних осіб на 15,7% або на 773 996 осіб (станом на 31.12.2015 застраховано 4 939 010 фізичних осіб, станом на 31.12.2016 – 4 165 014 фізичних осіб).

Протягом 2016 року застраховано 1 378 643 фізичних осіб, що на 11,0% або на 170 732 особи менше проти відповідного періоду 2015 року (за 2015 рік застраховано 1 549 375 фізичні особи).

Структура валових страхових премій та виплат із страхування життя зображена на рисунках 12 та 13.

Обсяги надходжень валових страхових платежів та валових страхових виплат зі страхування життя за 2014 – 2016 рр. зображено на рис. 14.

Обсяг валових страхових виплат із страхування життя за 2016 рік становив **418,3 млн. грн.³**, що на 14,9% менше в порівнянні з 2015 роком (491,6 млн. грн.).

³ Включаючи страхові виплати у вигляді анuitетів.

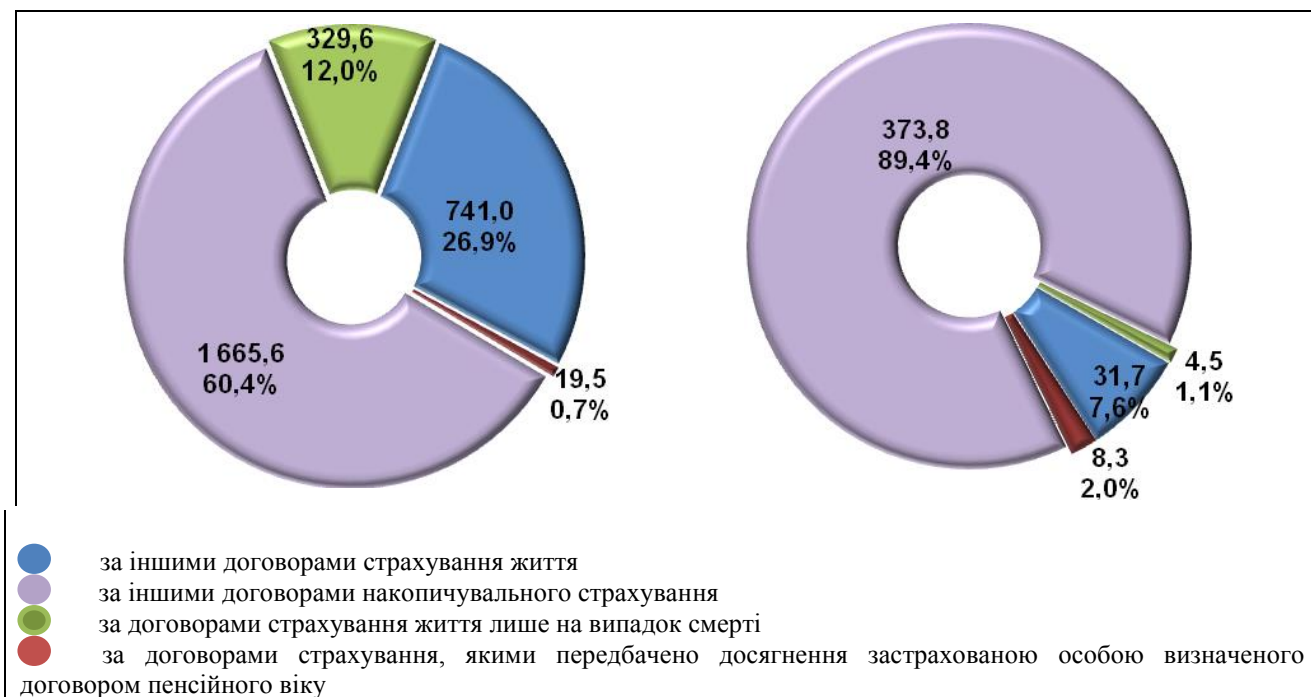

Рис 12. Структура валових страхових премій із страхування життя станом на 31.12.2016 (млн. грн.)

Діаграма не відображає даних зі страхування довічної пенсії, страхування ризику настання інвалідності або смерті учасника недержавного пенсійного фонду у обсязі 0,3 млн. грн. (0,01%)

Рис 13. Структура валових страхових виплат із страхування життя станом на 31.12.2016 (млн. грн.)

Діаграма не відображає даних зі страхування довічної пенсії, страхування ризику настання інвалідності або смерті учасника недержавного пенсійного фонду у обсязі 0,001 млн. грн.

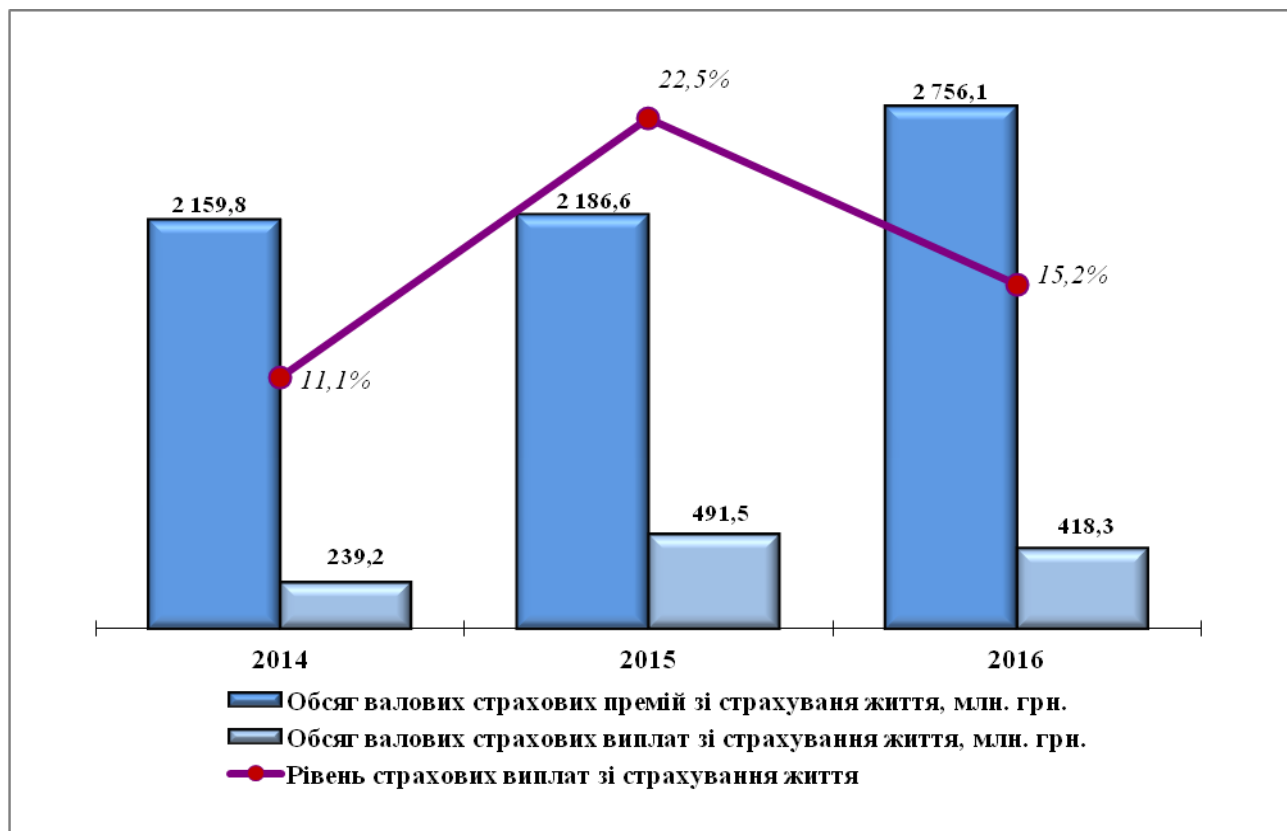

Рис. 14. Динаміка страхових премій та страхових виплат із страхування життя за 2014 – 2016 рр. (млн. грн.)

Станом на 31.12.2016 величина зміни резервів із страхування життя становила 1 000,7 млн. грн. (таблиця 11), що на 718,8 млн. грн. менше у порівнянні з попереднім роком та на 460,7 млн. грн. менше у порівнянні з відповідним періодом 2014 року.

Основна частина величини зміни резервів зі страхування життя сформована за іншими договорами накопичувального страхування, а саме – 997,2 млн. грн.. За іншими договорами страхування життя величина зміни резервів зі страхування життя становить -18,9 млн. грн.

Таблиця 11

Зміна резервів зі страхування життя за 2014–2016 рр.

Показники	2014	2015	2016	Темпи приросту	
	млн. грн.			2015/ 2014	2016/ 2015
Величина зміни резервів із страхування життя, у тому числі, яка відповідає:					
інвестиційним доходам, що застосовуються для розрахунку страхових тарифів;	1 461,4	1 719,5	1 000,7	17,7	-41,8
індексації розмірів страхових сум та (або) страхових виплат за офіційним індексом інфляції;	153,7	198,5	220,7	29,1	11,2
частині інвестиційного доходу від розміщення коштів резервів із страхування життя, що залишилась після передбачених статтею 9 Закону України “Про страхування” обов’язкових відрахувань в математичні резерви та вирахувань витрат страховика на ведення справи;	-18,3	43,5	50,8	337,7	16,8
загальному обсягу збільшення розмірів страхових сум та (або) страхових виплат (бонусів), які визначено за іншими фінансовими результатами діяльності згідно з договорами страхування, що передбачають участь страхувальника у інвестиційному доході страховика;	283,5	266,9	326,6	-5,9	22,4
величині зміни розмірів страхових сум та (або) страхових виплат за договорами страхування, грошові зобов’язання за якими визначено у вільноконвертованій валюті або розрахункових величинах.	47,1	54,5	25,5	15,7	-53,2
	188,6	178,1	64,8	-5,6	-63,6

За підсумками 2016 року 13 СК "Life" отримали від’ємне значення приросту резервів із страхування життя на загальну суму 37,2 млн. грн., що пов’язано з достроковим розірванням договорів страхування (за підсумками 2015 року від’ємне значення задекларували 13 СК "Life" на загальну суму 11,8 млн. грн.). Приріст резервів із страхування життя становив 1 037,9 млн. грн. Найбільший приріст страхових резервів зі страхування життя (більше 100 млн. грн.) задекларували три страхові компанії "Life" у розмірах

271,6 млн. грн., 270,6 млн. грн. та 210,0 млн. грн. (26,2%, 26,1% та 20,2% від загального приросту резервів відповідно⁴).

Перестраховування

За договорами перестраховування ризиків за 2016 рік українські страховики (цеденти, перестраховувальники) сплатили часток страхових премій **12 668,7 млн. грн.** (за 2015 рік – 9 911,3 млн. грн.) (рис. 15), з яких:

- перестраховикам-нерезидентам – **3 962,3 млн. грн.**, що на 56,6% більше порівняно з 2015 роком (за 2015 рік – 2 530,2 млн. грн.);
- перестраховикам-резидентам – **8 706,4 млн. грн.**, що на 18,0% більше порівняно з відповідним показником 2015 року (за 2015 рік – 7 381,1 млн. грн.).

Загальна сума часток страхових виплат, компенсованих перестраховиками, становила **1 233,2 млн. грн.** (за 2015 р. – 1 345,8 млн. грн.), в тому числі компенсовано:

- перестраховиками-нерезидентами – **954,7 млн. грн.** (за 2015 рік – 848,1 млн. грн.);
- перестраховиками-резидентами – **278,5 млн. грн.** (за 2015 рік – 497,7 млн. грн.).

Страхові премії сплачені на перестраховування станом на 31.12.2016 у порівнянні з відповідним періодом минулого року збільшились на 27,8% або на 2 757,4 млн. грн. Збільшення вихідного перестраховування відбулось майже по всіх видах страхування.

Структура вихідного перестраховування за видами страхування станом на 31.12.2016 (млн. грн.) зображена на рисунку 15.

У структурі вихідного перестраховування станом на 31.12.2016 найбільше сплачено часток страхових премій за такими видами страхування, як: страхування вантажів та багажу (вантажобагажу) – **3 484,7 млн. грн.** (або **27,5%**) (станом на 31.12.2015 – 2 376,0 млн. грн. (або 24,0%)); страхування майна – **2 273,9 млн. грн.** (або **17,9%**) (станом на 31.12.2015 – 1 798,7 млн. грн. (або 18,1%)); страхування фінансових ризиків – **2 013,2 млн. грн.** (або **15,9%**) (станом на 31.12.2015 – 1 712,7 млн. грн. (або 17,3%)); страхування від вогневих ризиків та ризиків стихійних явищ – **1 066,8 млн. грн.** (або **8,4%**) (станом на 31.12.2015 – 871,6 млн. грн. (або 8,8%)); страхування відповідальності перед третіми особами – **1 032,6 млн. грн.** (або **8,2%**) (станом на 31.12.2015 – 1 052,8 млн. грн. (або 10,6%)); страхування наземного транспорту (КАСКО) – **720,7 млн. грн.** (або **5,7%**) (станом на 31.12.2015 – 544,6 млн. грн. (або 5,5%)); авіаційне страхування – **343,4 млн. грн.** (або **2,7%**) (станом на 31.12.2015 – 293,4 млн. грн. (або 3,0%)).

⁴ Від'ємні значення приросту резервів із страхування життя при розрахунку часток не використовувались.

Перерозподіл у структурі вихідного перестраховання станом на 31.12.2016 порівняно з 2015 роком відбувся на користь таких видів страхування, як: страхування вантажів та багажу (з 24,0% до 27,5%); медичного страхування (з 1,5% до 1,8%). При цьому, у структурі вихідного перестраховання відбулося зменшення з наступних видів страхування: страхування відповідальності перед третіми особами (з 10,6% до 8,2%); страхування фінансових ризиків (з 17,3% до 15,9%).

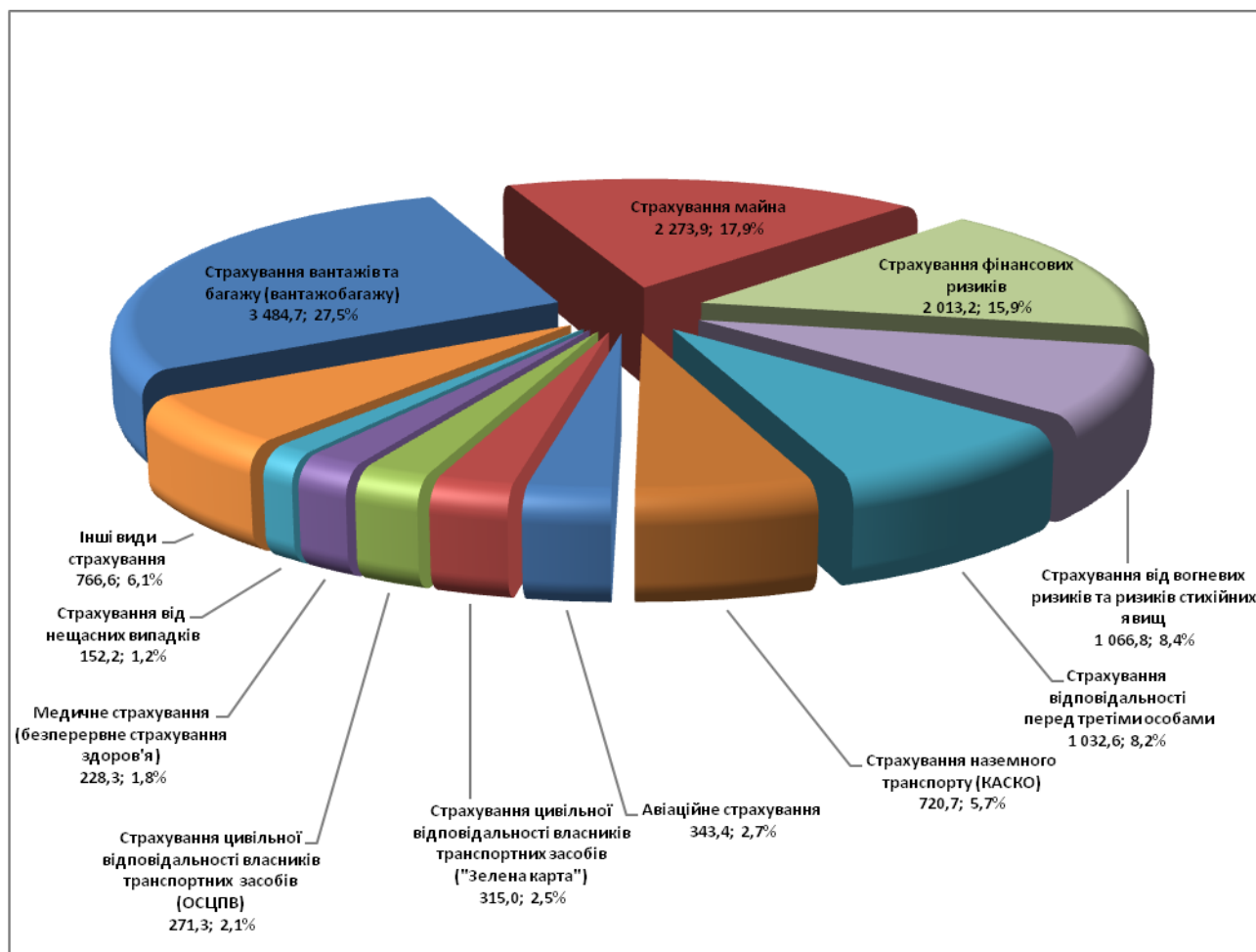

Рис. 15. Структура вихідного перестраховання за видами страхування станом на 31.12.2016 (млн. грн.)

Співвідношення вихідного перестраховання до валових страхових премій станом на 31.12.2016 становило 36,0%, що на 2,7 в.п. більше аналогічного показника минулого року та на 0,3 в.п. менше показника 2014 року (станом на 31.12.2015 – 33,3%, станом на 31.12.2014 – 36,3%,) (рис. 16).

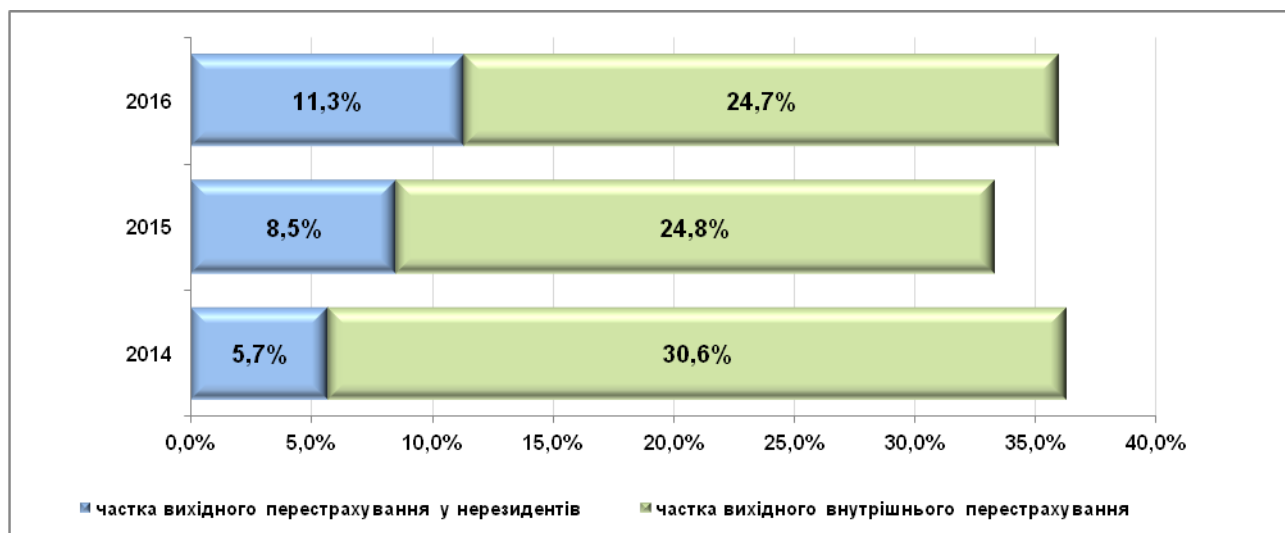

Рис. 16. Частки вихідного перестрахування у співвідношенні до валових страхових премій за 2014 – 2016 рр.

У 2016 році частка зовнішнього вихідного перестрахування збільшилась на 5,8 в.п. порівняно з 2015 роком та становила 31,3%, відповідно зменшилась частка внутрішнього вихідного перестрахування та становила 68,7%.

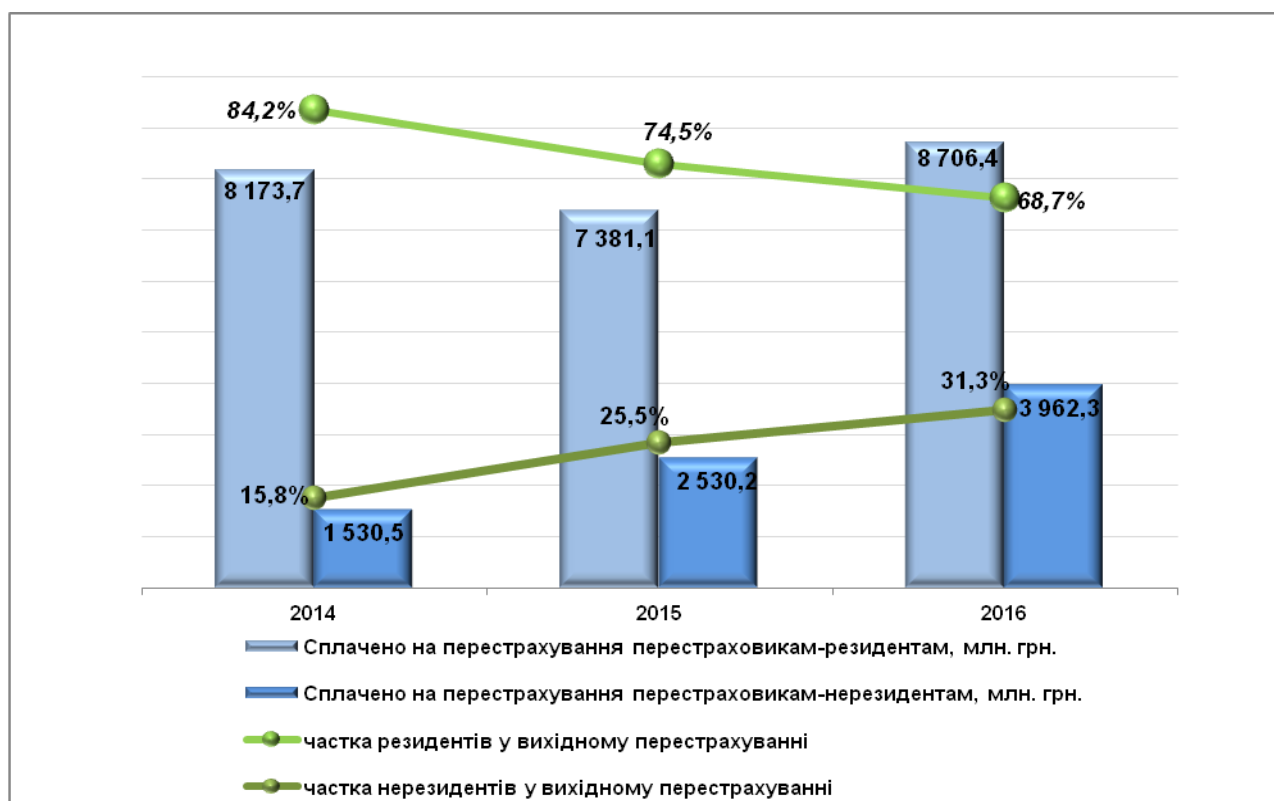

Рис. 17. Динаміка вихідного перестрахування та співвідношення часток резидентів та нерезидентів у вихідному перестрахуванні за 2014 - 2016 рр.

Протягом 2014 – 2016 років змінювались обсяги вихідного перестрахування, відповідно зазнали змін і частки резидентів та нерезидентів у вихідному перестрахуванні. При рості у 2016 році порівняно з 2015 роком операцій з перестрахування із страховиками-нерезидентами на 56,6% їх частка

у вихідному перестрахованні збільшилась на 5,8 в.п. до рівня 31,3%. Відповідно зменшилась частка резидентів з рівня 74,5% за 2015 рік, до рівня 68,7% за 2016 рік.

На рис. 18 представлено структуру перестраховування ризиків у нерезидентів станом на 31.12.2016. Від загальної суми сплачених часток страхових премій на перестраховування нерезидентам найбільше сплачено до Великобританії – 16,5%, Китаю – 12,3%, Німеччини – 10,5%, Індії – 8,9%, Польщі – 8,6%, Швейцарії – 7,6% та Малайзії – 7,0%.

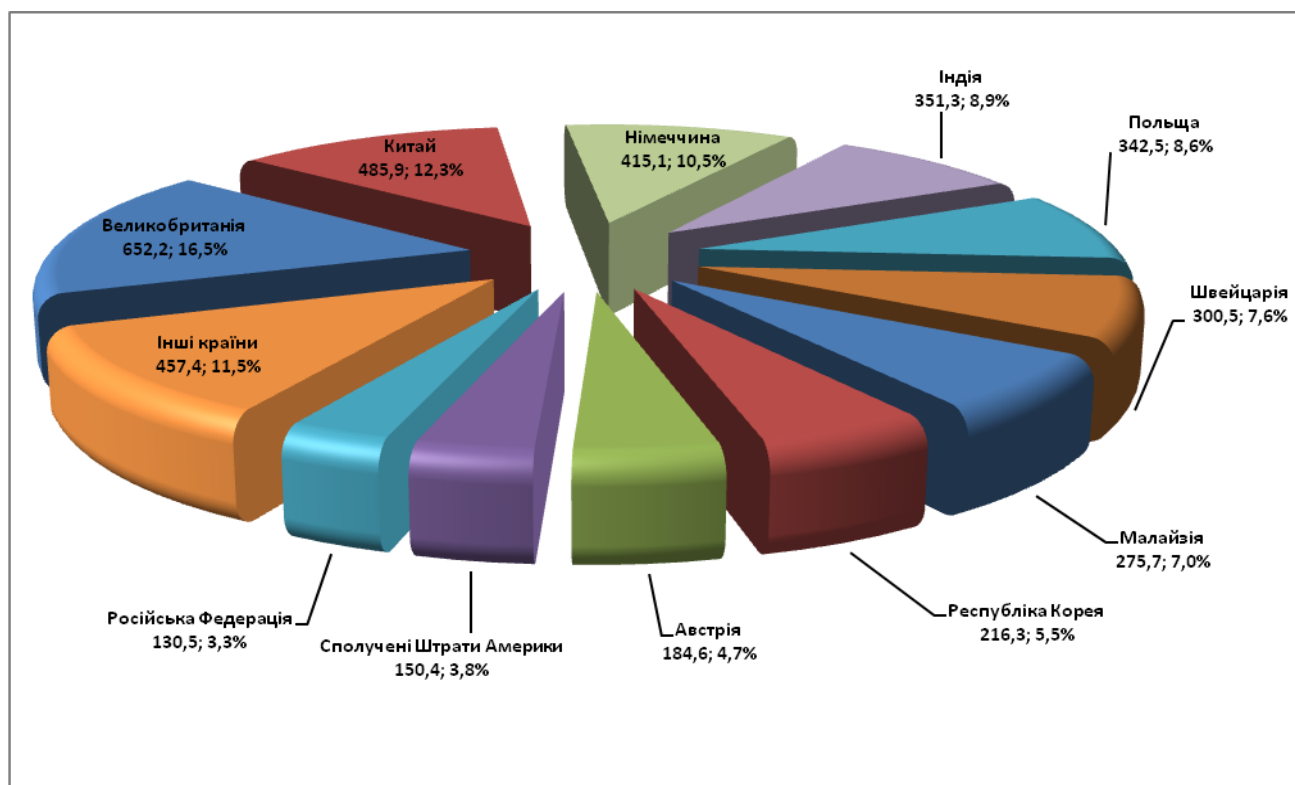

Рис. 18. Частка страхових платежів, яка належить перестраховику-нерезиденту, станом на 31.12.2016 (млн. грн.)

Структура вихідного перестраховування станом на 31.12.2016 порівняно з аналогічним періодом 2015 року зазнала змін на користь таких країн, як: Китаю (з 0,2% до 12,3%), Індії (з 1,2% до 8,9%), Малайзії (станом на 31.12.2015 відсутні страхові платежі, станом на 31.12.2016 частка даних платежів становила 7,0%), Кореї (з 0,2% до 5,5%) за рахунок зменшення частки страхових платежів Великобританії (з 24,5% до 16,5%), Німеччини (з 18,1% до 10,5%), Російської Федерації (з 7,2% до 3,3%) та Швейцарії (з 10,9% до 7,6%).

Структура перестраховування ризиків у нерезидентів станом на 31.12.2016 має такий вигляд:

- Великобританія, займає 16,5% в загальній сумі перестраховування проти 24,5% станом на 31.12.2015. Обсяг перестраховування зріс на 32,2 млн. грн. (станом на 31.12.2015 – 620,0 млн. грн., станом на 31.12.2016 – 652,2 млн. грн.);

- Китай, займає 12,3% в загальній сумі перестрахування проти 0,2% станом на 31.12.2015. Обсяг перестрахування зріс на 481,4 млн. грн. (станом на 31.12.2015 – 4,5 млн. грн., станом на 31.12.2016 – 485,9 млн. грн.);
- Німеччина, займає 10,5% в загальній сумі перестрахування проти 18,1% станом на 31.12.2015. Обсяг перестрахування зменшився на 42,8 млн. грн. (станом на 31.12.2015 – 457,9 млн. грн., станом на 31.12.2016 – 415,1 млн. грн.);
- Індія, займає 8,9% в загальній сумі перестрахування проти 1,2% станом на 31.12.2015. Обсяг перестрахування зріс на 320,1 млн. грн. (станом на 31.12.2015 – 31,2 млн. грн., станом на 31.12.2016 – 351,3 млн. грн.);
- Польща, займає 8,6% в загальній сумі перестрахування проти 8,5% станом на 31.12.2015. Обсяг перестрахування збільшився на 127,6 млн. грн. (станом на 31.12.2015 – 214,8 млн. грн., станом на 31.12.2016 – 342,5 млн. грн.);
- Швейцарія, займає 7,6% в загальній сумі перестрахування проти 10,9% станом на 31.12.2015. Обсяг перестрахування збільшився на 24,3 млн. грн. (станом на 31.12.2015 – 276,2 млн. грн., станом на 31.12.2016 – 300,5 млн. грн.).

Активи страховиків та сформовані страхові резерви

Динаміка активів та обсягів страхових резервів страховиків за 2014 – 2016 рр. зображена на рис. 19.

Рис. 19. Динаміка активів та обсягів страхових резервів страховиків за 2014 – 2016 рр. (млн. грн.)

Станом на 31.12.2016 обсяг загальних активів страховиків становив **56 075,6** млн. грн., що на 7,7% менше в порівнянні з відповідним показником минулого року.

Величина активів, визначених відповідно до статті 31 Закону України «Про страхування», зменшилась в порівнянні з відповідним показником станом на 31.12.2015 на 1 346,9 млн. грн. або на 3,7% та склала 62,5% загальних активів страховиків (станом на 31.12.2015 активи, визначені по статті 31 Закону України «Про страхування» становили 36 418,8 млн. грн., станом на 31.12.2016 – 35 071,9 млн. грн.).

На зменшення загальних активів страховиків (-7,7%) та активів, визначених законодавством для представлення коштів страхових резервів (-3,7%) при збільшенні страхових резервів (+13,9%) вплинули такі чинники: втрата активів пов'язана з анексією Автономної Республіки Крим та веденням бойових дій на сході України; проведення переоцінки активів за справедливою вартістю, призвело до росту страхових резервів.

Розміщення страхових резервів здійснюється згідно зі статтею 31 Закону України «Про страхування», де визначено перелік активів за відповідними категоріями.

Станом на 31.12.2016 обсяг активів, дозволених для представлення коштів страхових резервів⁵, становив **35 071,9** млн. грн. (на 1 346,9 млн. грн. менше, ніж на відповідну дату 2015 року), які в розмірі **20 257,7** млн. грн. використано з метою представлення коштів страхових резервів.

Структура активів страхових компаній, визначених відповідно до статті 31 Закону України «Про страхування», для представлення страхових резервів (таблиця 12) станом на 31.12.2016 у порівнянні з інформацією станом на 31.12.2015, мала такі зміни:

- на 1 075,2 млн. грн. (або на 8,5%) зменшився обсяг активів, дозволених для представлення банківськими вкладками (депозитами), і становив 11 528,6 млн. грн. (або 32,9% від загального обсягу активів). При цьому, обсяг активів, дозволених для представлення банківськими вкладками (депозитами) на поточних рахунках в іноземній валюті зменшився на 1 216,7 млн. грн. (або на 36,8%) і становив 2 087,0 млн. грн. проти 3 303,7 млн. грн. станом на 31.12.2015;
- на 3 932,8 млн. грн. (або на 33,0%) зменшився обсяг активів, дозволених для представлення акціями, і становив 7 968,6 млн. грн. (або 22,7% від загального обсягу активів);

⁵ - відповідно до статті 31 Закону України «Про страхування».

- на 2 935,9 млн. грн. (або на 112,7%) збільшився обсяг активів, дозволених для представлення цінними паперами, що емітуються державою, і становив 5 540,2 млн. грн. (або 15,8% від загального обсягу активів);
- на 268,7 млн. грн. (або на 7,2%) зменшився обсяг активів, дозволених для представлення правами вимог до перестраховиків, і становив 3 471,9 млн. грн. (або 9,9% від загального обсягу активів);
- на 394,1 млн. грн. (або на 15,6%) збільшився обсяг активів, дозволених для представлення грошовими коштами на поточних рахунках, і склав 2 925,4 млн. грн. (або 8,3% від загального обсягу активів).

На рис. 20 відображена структура активів, дозволених для представлення коштів страхових резервів (ст. 31 Закону України «Про страхування»).

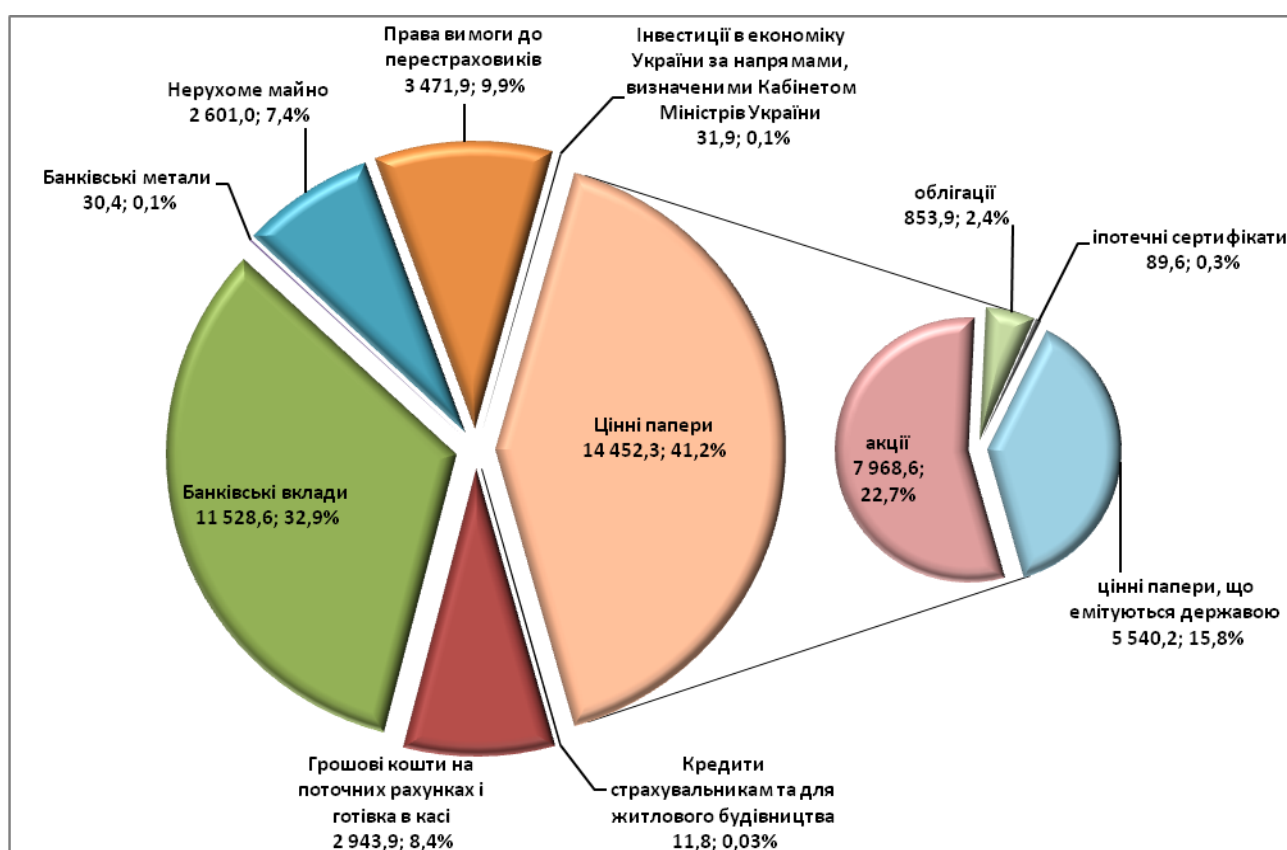

Рис. 20. Структура активів, дозволених для представлення коштів страхових резервів (ст. 31 Закону України «Про страхування»), станом на 31.12.2016 (млн. грн.)

У структурі активів, якими представлені **технічні резерви та резерви зі страхування життя** (таблиця 13), станом на 31.12.2016 у порівнянні з інформацією станом на 31.12.2015 відбулися такі зміни:

- на 329,3 млн. грн. (або на 3,6%) зменшився обсяг активів, дозволених для представлення банківськими вкладками (депозитами), і становив 8 909,8 млн. грн. (або 44,0% від загального обсягу активів, якими представлені технічні резерви та резерви зі страхування життя);
- на 2 658,4 млн. грн. (або на 108,0%) збільшився обсяг активів, дозволених для представлення цінними паперами, що емітуються державою, і становив

- 5 119,6 млн. грн. (або 25,3% від загального обсягу активів, якими представлені технічні резерви та резерви зі страхування життя);
- на 467,4 млн. грн. (або на 16,3%) зменшився обсяг активів, дозволених для представлення правами вимог до перестраховиків, і становив 2 395,4 млн. грн. (або 11,8% від загального обсягу активів, якими представлені технічні резерви та резерви зі страхування життя);
 - на 429,9 млн. грн. (або на 23,9%) збільшився обсяг грошових коштів на поточних рахунках, і становив 2 228,4 млн. грн. (або 11,0% від загального обсягу активів, якими представлені технічні резерви та резерви зі страхування життя);
 - на 888,5 млн. грн. (або на 91,1%) зменшився обсяг активів, дозволених для представлення акціями, і становив 87,0 млн. грн. (або 0,4% від загального обсягу активів, якими представлені технічні резерви та резерви зі страхування життя).

На рис. 21 зображено розміщення коштів технічних резервів та резервів зі страхування життя станом на 31.12.2016.

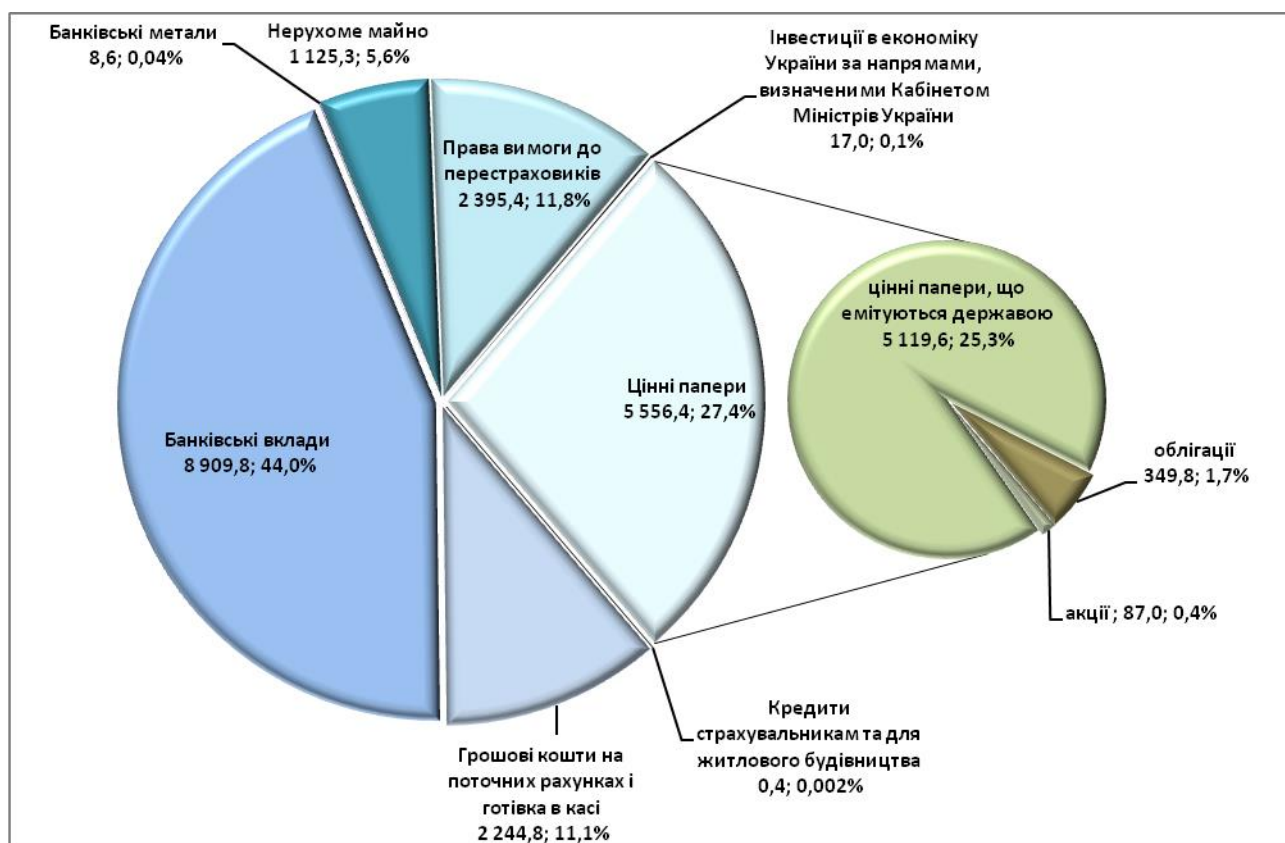

Рис. 21. Розміщення коштів технічних резервів та резервів зі страхування життя станом на 31.12.2016 (млн. грн.)

У структурі активів, якими представлені **технічні резерви** (таблиця 14), станом на 31.12.2016 у порівнянні з інформацією станом на 31.12.2015 відбулися такі зміни:

- на 530,0 млн. грн. (або на 10,0%) збільшився обсяг коштів у банківських вкладах (депозитах) і становив 5 822,3 млн. грн. (або 46,4% від загального обсягу активів, якими представлені технічні резерви);
- на 465,5 млн. грн. (або на 17,7%) зменшився обсяг коштів, дозволених для представлення правами вимог до перестраховиків, і становив 2 164,7 млн. грн. (або 17,2% від загального обсягу активів, якими представлені технічні резерви);
- на 310,3 млн. грн. (або на 23,0%) збільшився обсяг грошових коштів на поточних рахунках, і становив 1 659,3 млн. грн. (або 13,2% від загального обсягу активів, якими представлені технічні резерви);
- на 694,3 млн. грн. (або на 81,9%) збільшився обсяг коштів, дозволених для представлення цінними паперами, що емітуються державою, і становив 1 542,0 млн. грн. (або 12,3% від загального обсягу активів, якими представлені технічні резерви).

У структурі активів, якими представлені **резерви зі страхування життя** (таблиця 15), станом на 31.12.2016 у порівнянні з інформацією станом на 31.12.2015 відбулися такі зміни:

- на 859,4 млн. грн. (або на 21,8%) зменшився обсяг коштів у банківських вкладах (депозитах), і становив 3 087,4 млн. грн. (або 40,1% від загального обсягу активів, якими представлені резерви зі страхування життя). При цьому, обсяг активів, дозволених для представлення банківськими вкладами (депозитами) на поточних рахунках в іноземній валюті зменшився на 565,4 млн. грн. (або на 26,8%) і становив 1 547,1 млн. грн. проти 2 112,5 млн. грн. станом на 31.12.2015;
- на 1 964,1 млн. грн. (або на 121,7%) збільшився обсяг коштів, вкладених у цінні папери, що емітуються державою, і становив 3 577,6 млн. грн. (або 46,4% від загального обсягу активів, якими представлені резерви зі страхування життя);
- на 119,7 млн. грн. (або на 26,6%) збільшився обсяг грошових коштів на поточних рахунках і становив 569,1 млн. грн. (або 7,4% від загального обсягу активів, якими представлені резерви зі страхування життя);
- на 177,0 млн. грн. (або на 90,2%) зменшився обсяг коштів, вкладених в акції, і становив 19,2 млн. грн. (або 0,2% від загального обсягу активів, якими представлені зі страхування життя);
- на 198,2 млн. грн. (або на 62,8%) зменшився обсяг коштів, вкладених в облігації, і становив 117,4 млн. грн. (або 1,5% від загального обсягу активів, якими представлені зі страхування життя).

Активи страхових компаній

Структура активів	Активи страховиків			
	млн. грн.		%	
	31.12.2015	31.12.2016	31.12.2015	31.12.2016
Загальні активи по балансу	60 729,1	56 075,6	X	X
<i>Категорія активів, визначених статтею 31 Закону України «Про страхування», для представлення страхових резервів</i>				
Активи, визначені ст.31 Закону України «Про страхування», у тому числі:	36 418,8	35 071,9	100,0%	100,0%
1) грошові кошти на поточних рахунках	2 531,3	2 925,4	7,0%	8,3%
у тому числі 1.1) в іноземній валюті	759,9	714,7	2,1%	2,0%
2) банківські вклади (депозити)	12 603,8	11 528,6	34,6%	32,9%
у тому числі 2.1) в іноземній валюті	3 303,7	2 087,0	9,1%	6,0%
3) банківські метали	36,9	30,4	0,1%	0,1%
4) нерухоме майно	2 216,4	2 601,0	6,1%	7,4%
5) акції	11 901,4	7 968,6	32,7%	22,7%
6) облігації	735,1	853,9	2,0%	2,4%
7) іпотечні сертифікати	38,6	89,6	0,1%	0,3%
8) цінні папери, що емітуються державою	2 604,3	5 540,2	7,2%	15,8%
9) права вимоги до перестраховиків	3 740,6	3 471,9	10,3%	9,9%
у тому числі 9.1) до перестраховиків - нерезидентів	2 286,1	2 032,1	6,3%	5,8%
10) інвестиції в економіку України за напрямками, визначеними Кабінетом Міністрів України *	0,9	31,9	0,002%	0,1%
у тому числі 10.1) розроблення та впровадження високотехнологічного устаткування, іншої інноваційної продукції, ресурсо- та енергозберігаючих технологій;	0,4	2,1	0,001%	0,006%
10.2) розвиток інфраструктури туризму;	0,5	29,8	0,001%	0,1%
10.3) добування корисних копалин;	0,0	0,0	0,0%	0,0%
10.4) перероблення відходів гірничо-металургійного виробництва;	0,0	0,0	0,0%	0,0%
10.5) будівництво житла;	0,0	0,0	0,0%	0,0%
10.6) розвиток транспортної інфраструктури, у тому числі будівництво та реконструкція автомобільних доріг;	0,0	0,0	0,0%	0,0%
10.7) розвиток сектору зв'язку та телекомунікацій	0,0	0,0	0,0%	0,0%
10.8) розвиток ринку іпотечного кредитування шляхом придбання цінних паперів, емітованих Державною іпотечною установою.	0,0	0,0	0,0%	0,0%
11) кредити страхувальникам-громадянам, що видаються в порядку, визначеному Уповноваженим органом і погодженому з Національним банком України	0,3	11,7	0,001%	0,03%
12) довгострокові кредити для житлового будівництва, у тому числі індивідуальних забудовників, що використовуються у порядку, визначеному Кабінетом Міністрів України	0,1	0,1	0,0003%	0,0003%
13) готівка в касі	9,1	18,5	0,02%	0,05%

* - Постанова Кабінету Міністрів України від 17.08.2002 № 1211 «Про затвердження напрямів інвестування галузей економіки за рахунок коштів страхових резервів».

Розміщення коштів технічних резервів та резервів зі страхування життя

Структура активів	Страхові резерви			
	млн. грн.		%	
	31.12.2015	31.12.2016	31.12.2015	31.12.2016
Сформовані страхові резерви	18 376,3	20 936,7	X	X
<i>Категорії активів, визначених статтею 31 Закону України «Про страхування», для представлення страхових резервів</i>				
Загальна сума активів, якими представлені технічні резерви та резерви зі страхування життя, у тому числі:	18 687,0	20 257,7	100,0%	100,0%
1) грошові кошти на поточних рахунках	1 798,5	2 228,4	9,6%	11,0%
у тому числі 1.1) в іноземній валюті	413,0	426,8	2,2%	2,1%
2) банківські вклади (депозити)	9 239,1	8 909,8	49,4%	44,0%
у тому числі 2.1) в іноземній валюті	3 274,5	2 916,4	17,5%	14,4%
3) банківські метали	8,1	8,6	0,04%	0,04%
4) нерухоме майно	916,3	1 125,3	4,9%	5,6%
5) акції	975,5	87,0	5,2%	0,4%
6) облігації	408,6	349,8	2,2%	1,7%
7) іпотечні сертифікати	9,1	0,0	0,05%	0,0%
8) цінні папери, що емітуються державою	2 461,2	5 119,6	13,2%	25,3%
9) права вимоги до перестраховиків	2 862,8	2 395,4	15,3%	11,8%
у тому числі 9.1) до перестраховиків - нерезидентів	1 945,8	1 634,4	10,4%	8,1%
10) інвестиції в економіку України за напрямками, визначеними Кабінетом Міністрів України	0,8	17,0	0,004%	0,1%
у тому числі 10.1) розроблення та впровадження високотехнологічного устаткування, іншої інноваційної продукції, ресурсо- та енергозберігаючих технологій;	0,4	0,2	0,002%	0,001%
10.2) розвиток інфраструктури туризму;	0,4	16,8	0,002%	0,1%
10.3) добування корисних копалин;	0,0	0,0	0,0%	0,0%
10.4) перероблення відходів гірничо-металургійного виробництва;	0,0	0,0	0,0%	0,0%
10.5) будівництво житла;	0,0	0,0	0,0%	0,0%
10.6) розвиток транспортної інфраструктури, у тому числі будівництво та реконструкція автомобільних доріг;	0,0	0,0	0,0%	0,0%
10.7) розвиток сектору зв'язку та телекомунікацій	0,0	0,0	0,0%	0,0%
10.8) розвиток ринку іпотечного кредитування шляхом придбання цінних паперів, емітованих Державною іпотечною установою.	0,0	0,0	0,0%	0,0%
11) кредити страхувальникам-громадянам, що видаються в порядку, визначеному Уповноваженим органом і погодженому з Національним банком України	0,3	0,3	0,002%	0,001%
12) довгострокові кредити для житлового будівництва, у тому числі індивідуальних забудовників, що використовуються у порядку, визначеному Кабінетом Міністрів України	0,1	0,1	0,0005%	0,0005%
13) готівка в касі	6,4	16,4	0,03%	0,08%

Розміщення коштів технічних резервів страхових компаній

Структура активів	Технічні резерви			
	млн. грн.		%	
	31.12.2015	31.12.2016	31.12.2015	31.12.2016
Сформовані страхові резерви	18 376,3	20 936,7	100,0%	100,0%
- у тому числі технічні резерви	11 487,0	13 108,5	62,5%	62,6%
<i>Категорії активів, визначених статтею 31 Закону України «Про страхування», для представлення страхових резервів</i>				
Загальна сума активів, якими представлені технічні резерви, у тому числі:	11 827,2	12 552,9	100,0%	100,0%
1) грошові кошти на поточних рахунках	1 349,0	1 659,3	11,4%	13,2%
у тому числі 1.1) в іноземній валюті	311,9	309,3	2,6%	2,5%
2) банківські вклади (депозити)	5 292,3	5 822,3	44,7%	46,4%
у тому числі 2.1) в іноземній валюті	1 162,0	1 369,3	9,8%	10,9%
3) банківські метали	2,2	4,1	0,02%	0,03%
4) нерухоме майно	818,4	1 027,7	6,9%	8,2%
5) акції	779,4	67,8	6,6%	0,5%
6) облігації	92,9	232,3	0,8%	1,9%
7) іпотечні сертифікати	9,1	0,0	0,1%	0,0%
8) цінні папери, що емітуються державою	847,7	1 542,0	7,2%	12,3%
9) права вимоги до перестраховиків	2 630,2	2 164,7	22,2%	17,2%
у тому числі 9.1) до перестраховиків - нерезидентів	1 713,4	1 408,2	14,5%	11,2%
10) інвестиції в економіку України за напрямками, визначеними Кабінетом Міністрів України	0,0	16,5	0,0%	0,1%
у тому числі 10.1) розроблення та впровадження високотехнологічного устаткування, іншої інноваційної продукції, ресурсо- та енергозберігаючих технологій;	0,0	0,09	0,0%	0,001%
10.2) розвиток інфраструктури туризму;	0,0	16,4	0,0%	0,1%
10.3) добування корисних копалин;	0,0	0,0	0,0%	0,0%
10.4) перероблення відходів гірничо-металургійного виробництва;	0,0	0,0	0,0%	0,0%
10.5) будівництво житла;	0,0	0,0	0,0%	0,0%
10.6) розвиток транспортної інфраструктури, у тому числі будівництво та реконструкція автомобільних доріг;	0,0	0,0	0,0%	0,0%
10.7) розвиток сектору зв'язку та телекомунікацій	0,0	0,0	0,0%	0,0%
10.8) розвиток ринку іпотечного кредитування шляхом придбання цінних паперів, емітованих Державною іпотечною установою.	0,0	0,0	0,0%	0,0%
11) кредити страхувальникам-громадянам, що видаються в порядку, визначеному Уповноваженим органом і погодженому з Національним банком України	0,0	0,0	0,0%	0,0%
12) довгострокові кредити для житлового будівництва, у тому числі індивідуальних забудовників, що використовуються у порядку, визначеному Кабінетом Міністрів України	0,0	0,0	0,0%	0,0%
13) готівка в касі	6,0	16,2	0,1%	0,1%

Розміщення коштів резервів зі страхування життя

Структура активів	Резерви зі страхування життя			
	млн. грн.		%	
	31.12.2015	31.12.2016	31.12.2015	31.12.2016
Сформовані страхові резерви	18 376,3	20 936,7	100,0%	100,0%
- у тому числі резерви зі страхування життя	6 889,3	7 828,2	37,5%	37,4%
<i>Категорії активів, визначені статтею 31 Закону України «Про страхування», для представлення страхових резервів</i>				
Загальна сума активів, якими представлені резерви зі страхування життя, у тому числі:	6 859,8	7 704,8	100,0%	100,0%
1) грошові кошти на поточних рахунках	449,4	569,1	6,6%	7,4%
у тому числі 1.1) в іноземній валюті	101,0	117,5	1,5%	1,5%
2) банківські вклади (депозити)	3 946,8	3 087,4	57,5%	40,1%
у тому числі 2.1) в іноземній валюті	2 112,5	1 547,1	30,8%	20,1%
3) банківські метали	6,2	4,5	0,1%	0,1%
4) нерухоме майно	97,9	97,6	1,4%	1,3%
5) акції	196,2	19,2	2,9%	0,2%
6) облігації	315,6	117,4	4,6%	1,5%
7) іпотечні сертифікати	0,0	0,0	0,0%	0,0%
8) цінні папери, що емітуються державою	1 613,5	3 577,6	23,5%	46,4%
9) права вимоги до перестраховиків	232,6	230,7	3,4%	3,0%
у тому числі 9.1) до перестраховиків - нерезидентів	232,4	226,2	3,4%	2,9%
10) інвестиції в економіку України за напрямками, визначеними Кабінетом Міністрів України	0,8	0,5	0,01%	0,01%
у тому числі 10.1) розроблення та впровадження високотехнологічного устаткування, іншої інноваційної продукції, ресурсо- та енергозберігаючих технологій;	0,4	0,1	0,006%	0,001%
10.2) розвиток інфраструктури туризму;	0,4	0,4	0,006%	0,01%
10.3) добування корисних копалин;	0,0	0,0	0,0%	0,0%
10.4) перероблення відходів гірничо-металургійного виробництва;	0,0	0,0	0,0%	0,0%
10.5) будівництво житла;	0,0	0,0	0,0%	0,0%
10.6) розвиток транспортної інфраструктури, у тому числі будівництво та реконструкція автомобільних доріг;	0,0	0,0	0,0%	0,0%
10.7) розвиток сектору зв'язку та телекомунікацій	0,0	0,0	0,0%	0,0%
10.8) розвиток ринку іпотечного кредитування шляхом придбання цінних паперів, емітованих Державною іпотечною установою	0,0	0,0	0,0%	0,0%
11) кредити страхувальникам-громадянам, що видаються в порядку, визначеному Уповноваженим органом і погодженому з Національним банком України	0,3	0,3	0,004%	0,004%
12) довгострокові кредити для житлового будівництва, у тому числі індивідуальних забудовників, що використовуються у порядку, визначеному Кабінетом Міністрів України	0,09	0,1	0,001%	0,001%
13) готівка в касі	0,4	0,3	0,006%	0,004%